

Realizacja zadań Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej

2020

Raport jest wynikiem monitoringu Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej za rok 2020. Zawiera analizę podejmowanych działań oraz opis wyników prac nad wdrażaniem Programu. W Raporcie zamieszczono również rekomendacje dla dalszych kierunków działań koniecznych do podjęcia w ramach realizacji LPRES.

Raport z realizacji Programu

Spis treści

Słowniczek	3
Wprowadzenie	4
1. Podstawy metodologiczne opracowania raportu	5
2. Działalność instytucji wsparcia ekonomii społecznej	6
2.1. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze	6
2.2. Ośrodki wsparcia ekonomii społecznej	10
1.3. Powiatowe urzędy pracy	18
1.4. Jednostki samorządu terytorialnego	19
1.5. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej	21
1.6. Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego – Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym	22
1.7. Pozostałe przedsięwzięcia wspierające rozwój ES	23
3. Stan ekonomii społecznej w regionie	25
3.1. Podmioty reintegracyjne	25
3.1.1. Centra integracji społecznej	25
3.1.2. Kluby integracji społecznej	27
3.1.3. Warsztaty terapii zajęciowej	28
3.1.4. Zakłady aktywności zawodowej	29
3.2. Spółdzielnie socjalne	30
3.2.1. Funkcjonowanie spółdzielni socjalnych w pandemii COVID-19	31
3.3. Podmioty działające w sferze pożytku publicznego	32
3.3.1. Organizacje pozarządowe	32
3.3.2. Lokalne Grupy Działania	33
4. Realizacja wskaźników LPRES	34
5. Wnioski z monitoringu	40
Załącznik nr 1 – Tabela wskaźników 2015-2020	44

Słowniczek

CIS	centrum integracji społecznej
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
ES	ekonomia społeczna
JOPS	jednostka organizacyjna pomocy społecznej
JST	jednostka samorządu terytorialnego
KIS	klub integracji społecznej
KPRES	Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do roku 2023. Ekonomia solidarności społecznej
LGD	lokalna grupa działania
LPRES	Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2015-2020
NGO	organizacje pozarządowe
OPS	ośrodek pomocy społecznej
OWES	ośrodek wsparcia ekonomii społecznej
PCPR	powiatowe centrum pomocy rodzinie
PES	podmiot ekonomii społecznej
PS	przedsiębiorstwo społeczne
PUP	powiatowy urząd pracy

Wprowadzenie

Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej (dalej LPRES, Program) został opracowany na lata 2015-2020 i przyjęty uchwałą Zarządu Województwa Lubuskiego 7 kwietnia 2015 roku. Uznano w nim, że jedne z najskuteczniejszych narzędzi rozwiązywania problemów społecznych regionu pochodzą z zakresu ekonomii społecznej. Dotyczą one realizacji zasady włączenia społecznego w budowaniu silnych społeczności lokalnych i rozwoju przedsiębiorczości społecznej. Program powstał aby ograniczyć występowanie zjawisk kryzysowych w społecznościach lokalnych a tym samym zwiększyć oddziaływanie ekonomii społecznej (ES) na rozwój społeczno-gospodarczy województwa lubuskiego.

Prezentowany Raport jest wynikiem szóstego, ostatniego już monitoringu realizacji Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej. Podobnie jak w latach poprzednich jego głównym zadaniem była analiza postępów we wdrażaniu Programu. Ważnym zadaniem było także opracowanie charakterystyki działań podejmowanych przez jego realizatorów. Program skończył oddziaływanie w roku 2020. Od roku 2021 obowiązuje nowy LPRES opracowany na lata 2021-2023.

W przedkładanym Państwu Raporcie zawarte zostały zadania zrealizowane w roku 2020. Tak jak dotychczas raport został przygotowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze (ROPS), który na mocy zapisów Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej (KPRES) jest instytucją samorządu województwa odpowiadającą za monitorowanie rozwoju przedsiębiorczości społecznej w województwie lubuskim. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze był również koordynatorem i realizatorem tego Programu. Badania podobnie jak w roku ubiegłym prowadzone były w trudnym czasie stanu epidemicznego w Polsce. W wyniku tego, ponownie nie wszystkie dane udało się uzyskać.

Raport składa się z czterech rozdziałów, w których kolejno przedstawiono (1) założenia metodologiczne opracowania dokumentu, (2) zakres działań podejmowanych przez instytucje wsparcia rozwoju ES, (3) ocenę stanu ekonomii społecznej w województwie lubuskim oraz (4) stan realizacji wskaźników LPRES. Raport kończy podsumowanie osiągnięć w jego realizacji w latach 2015-2020. Prezentowane wyniki badań powstały na podstawie analiz przeprowadzonych w związku z przygotowaniem niniejszego raportu.

1. Podstawy metodologiczne opracowania raportu

Przedmiotem monitoringu była realizacja zadań Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w roku 2020. Celami przyjętymi w diagnozie były (1) ocena wykonania planowanych działań, (2) opracowanie podsumowania realizacji Programu. W tym celu analizą objęto trzy podstawowe obszary:

1. Działania podejmowane przez instytucje wsparcia ES na rzecz jej rozwoju w woj. lubuskim.
2. Kondycję ES w regionie.
3. Oczekiwania PES związane z rozwojem ES.
4. Realizację wskaźników przyjętych w LPRES.

Zakres tematyczny prowadzonych analiz wytyczał wykaz przyjętych do realizacji wskaźników LPRES. Kondycję ekonomii społecznej mierzono w oparciu o dane dotyczące: (1) podmiotów reintegracyjnych, (2) spółdzielni socjalnych, (3) podmiotów działających w sferze pożytku publicznego, (4) instytucji otoczenia sektora ekonomii społecznej. Analizy danych były prowadzone od stycznia do maja 2020 roku. Wykorzystano w nich metody ilościowe i jakościowe. Dodatkową analizą była ocena realizacji wskaźników w całym okresie funkcjonowania Programu (lata 2015-2020).

Badaniem objęto następujące podmioty odpowiedzialne za realizację wytycznych Programu:

- ośrodki wsparcia ekonomii społecznej,
- ośrodki pomocy społecznej,
- powiatowe centra pomocy rodzinie,
- powiatowe urzędy pracy,
- lokalne grupy działania,
- jednostki samorządu terytorialnego,
- Radę Programową Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej województwa lubuskiego.

W analizach wykorzystano również bieżące sprawozdania Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Zielonej Górze oraz dane Departamentu EFS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego. Informacje pozyskane do opisu stanu realizacji Programu pochodziły także z następujących źródeł: strony internetowe PES, Krajowa Rada Spółdzielcza, Główny Urząd Statystyczny, Stowarzyszenie Klon/Jawor.

2. Działalność instytucji wsparcia ekonomii społecznej

Do podmiotów odgrywających ważną rolę w realizacji działań wspierających rozwój ekonomii społecznej w województwie lubuskim należą: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze, ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, urzędy pracy oraz departamenty Urzędu Marszałkowskiego aktywne w obszarze ES. Głównym zadaniem tych instytucji jest podejmowanie międzyinstytucjonalnej współpracy na rzecz zwiększania liczby podmiotów ekonomii społecznej (PES) i przedsiębiorstw społecznych (PS) oraz tworzenia dogodnych warunków ich funkcjonowania. Działania te mają służyć powstawaniu trwałych i wysokiej jakości miejsc pracy w sektorze ES. Zadanie to zostało zapisane w art. 21 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz.U. z 2019 poz. 1876) jako jedno z działań samorządu województwa¹.

2.1. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze (ROPS) jest koordynatorem prac w zakresie ekonomii społecznej w województwie lubuskim. W ramach bieżącej perspektywy finansowej, ROPS-y realizują projekty pozakonkursowe dotyczące koordynacji działań związanych z ekonomią społeczną². W roku 2020 ROPS w Zielonej Górze kontynuował realizację drugiej edycji projektu pt. „Efekt synergii – koordynacja lubuskiej ekonomii społecznej”. Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Lubuskie 2020³. W ramach realizacji projektu wyróżniono cztery główne zadania zaplanowane na rok 2020. Były to: (1) tworzenie i wzmocnianie sieci współpracy w zakresie rozwoju ES, (2) zwiększanie widoczności podmiotów ES, (3) wzmocnienie działań reintegracyjnych, (4) programowanie ES.

Zadanie 1. Tworzenie i wzmocnianie sieci współpracy w zakresie rozwoju ES

Wśród prac podejmowanych w tym zadaniu do wiodących zaliczyć można:

1. Realizacja posiedzeń Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej – było to pięć spotkań, trzy online i dwa w siedzibach podmiotów ES: Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna EDEN w Kożuchowie oraz Stowarzyszenie Pracowników Służb Społecznych Krąg w Gorzowie Wielkopolskim. Ich celem były: (1) analiza sytuacji lubuskich podmiotów ES w dobie epidemii COVID-19 oraz wdrożenie mechanizmów wsparcia podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych

¹ Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej za okres sierpień 2014 – grudzień 2015, Warszawa 2017, str. 45.

² Tamże, str. 46.

³ Oś Priorytetowa 7 Równowaga społeczna, Działania: 7.6 Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmocnianiu sektora ekonomii społecznej, Poddziałanie: 7.6.2 Koordynacja ekonomii społecznej – ROPS.

rekomendowanych przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, (2) prezentacja i przyjęcie kierunków i działań Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2021-2023 – materiał wypracowany w trakcie warsztatów w dniach 10-11.02.2020 r. w Zbąszyniu, (3) analiza szans i barier w realizacji projektów OWES, LOWES i ROPS oraz omówienie wyzwań dotyczących realizacji potrzeb PS w kontekście COVID-19, (4) prezentacja Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2021-2023 – zakończenie prac nad dokumentem, (5) prezentacja możliwości wsparcia RKRES w ramach projektu Wspólna Integracja Regionalna Ekonomii Społecznej (SIREs), przedstawione przez Piotra Pietrzaka, przedstawiciela OZRSS, konsultanta regionalnego projektu. Wielokrotnie dyskutowano również nad długofalowymi skutkami epidemii dla sektora ES i sposobach rozwiązywania problemów podmiotów ES z wykorzystaniem istniejących możliwości prawnych i organizacyjnych.

2. Realizacja warsztatów dla interesariuszy LPRES (Budowanie silnego i zaangażowanego zespołu, Delegowanie zadań) oraz spotkań sieci współpracy OWES (Franczyza usług społecznych; Zamówienia społecznie odpowiedzialne).
3. IV edycja Akademii Liderów Lokalnych – 28.08-17.10.2020 r., w jej ramach zrealizowano 4 dwudniowe warsztaty i 2 laboratoria, w których udział brało 20 uczestników. Z powodu obostrzeń epidemicznych 1 dwudniowy warsztat przełożono na I kwartał 2021 r.

W ramach tego zadania podejmowano również działania na rzecz zmniejszenia oddziaływania negatywnych skutków pandemii na kondycję podmiotów ES. Celem tych prac wzmocnienia PES poprzez organizowanie ich współpracy. 30 marca 2020 roku wystąpiono do IZ o możliwość dokonania zmian w projekcie w związku ze stanem epidemii w Polsce oraz związaną z tym stale pogarszającą się kondycją sektora ekonomii społecznej. W wyniku tego zakupiono i przekazano podmiotom ekonomii społecznej, świadczącym usługi użyteczności publicznej, środki ochrony osobistej (maseczki i przyłbice ochronne, fartuchy, kombinezony ochronne). Współpracowano także z OWES w celu diagnozowania i monitorowania sytuacji w lubuskich PES. Dystrybucja materiałów została przekazana OWES-om. Podmiotom o charakterze reintegracyjnym (CIS) sfinansowano usługę czyszczenia i odkażania pomieszczeń. Zamówienie to zostało zrealizowane przez pięć podmiotów ES⁴. Zlecono także wykonanie (1) usług czyszczenia i odkażania pomieszczeń oraz zakup maseczek ochronnych, (2) dostarczenia

⁴ (1) CIS prowadzone przez Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu im. Brata Krystyna w Gorzowie Wlkp. (2) CIS prowadzone przez Stowarzyszenie Pracowników Służb Społecznych „KRAG” w Gorzowie Wlkp. (3) CIS prowadzone przez Stowarzyszenie na Rzecz Edukacji „Pomost” w Świebodzinie (4) CIS we Wschowie prowadzone przez Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego „ROZWÓJ” (5) dla CIS w Zielonej Górze usługę czyszczenia i odkażania wykonała Spółdzielnia Socjalna Fresh Car z Zielonej Góry.

środków ochrony osobistej, (3) zakupiono 25 stacji do dezynfekcji rąk, w celu zapewnienia ochrony zdrowia publicznego w podmiotach o charakterze reintegracyjnym tj. w 19. warsztatach terapii zajęciowej i 6 klubach integracji społecznej⁵ (4) wykonano także usługi przygotowania i dostarczania posiłków/paczek żywnościowych dla potrzebujących mieszkańców Gorzów Wlkp. oraz gmin Zwierzyn, Szprotawa, Czerwieńsk, Kożuchów, Nowa Sól. Zadanie zrealizowały 4 spółdzielnie socjalne: Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna Eden, Spółdzielnia Socjalna Winda, Spółdzielnia Socjalna Nasze Zaodrze, Spółdzielnia Socjalna Zakład Wielobranżowy PoMoc.

Zadanie 2. Widoczność podmiotów ekonomii społecznej

Do głównych prac w tym zadaniu należały:

1. Przeprowadzenie V edycji konkursu „Lubuski Włacznik. Lider Biznesu Społecznego” i przyznanie nagród w dwóch kategoriach:

Kategoria I. Podmiot Ekonomii Społecznej w Koronie (przyznano trzy równorzędne nagrody): Lubuskie Stowarzyszenie Wsparcia Opiekunów i Osób Dotkniętych Chorobą Alzheimera, Chrześcijańska Fundacja Rozwoju Osobistego Rondo, Spółdzielnia Socjalna Grupa Alivio.

Kategoria II. Urząd Przyjazny Podmiotom Ekonomii Społecznej (przyznano pięć równorzędnych tytułów): Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowym Miasteczku, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Krośnie Odrzańskim, Starostwo Powiatowe w Żaganiu, Urząd Miejski w Drezdenku, Urząd Miejski w Szprotawie.

2. Opracowanie i wydanie publikacji pt. „Lubuski Włacznik” – materiału który, w praktycznej formie kalendarza książkowego na 2021 r. prezentuje głównych Laureatów dotychczasowych 4 edycji konkursu Lubuski Włacznik. Lider Biznesu Społecznego, w tym ofertę usług opiekuńczych, remontowo-budowlanych, porządkowych, gastronomicznych i cateringowych, promocyjno-reklamowych świadczonych przez ww. podmioty ekonomii społecznej.
3. Realizacja kampanii społecznej promującej ekonomię społeczną w mediach regionalnych. Dotyczyła ona emisji radiowo-telewizyjnych spotów, audycji i reportaży poświęconych lubuskim podmiotom ekonomii społecznej. W ramach tych prac utrzymywano i rozbudowywano regionalny portal ekonomii społecznej. Strona internetowa es.lubuskie.pl była na bieżąco aktualizowana i uzupełniana o informacje na temat ekonomii społecznej w regionie i kraju.

⁵ Realizatorami wskazanych działań były: Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego „ROZWÓJ” z Gorzowa Wlkp, CIS z Kożuchowa, Spółdzielnia Socjalna „Nasze Zaodrze” z Nietkowic, Spółdzielnię Socjalną ZAZ w Zielonej Górze.

4. Wydanie ściennego Kalendarza Prospołecznego na 2021 r., popularyzującego dobre praktyki w obszarze ekonomii społecznej na terenie województwa lubuskiego. Kalendarz został nieodpłatnie rozdyskrebowany wśród lubuskich JST.

W ramach tego zdania organizowano również spotkania grupy roboczej ds. współpracy z mediami (dwa spotkania). Ich celem było wytyczenie działań w piątej edycji konkursu Lubuski Włócznik. Lider Biznesu Społecznego oraz rodzaju promocji Laureatów ww. Konkursu, w tym: promocję przedsiębiorczości społecznej w województwie lubuskim, z uwzględnieniem sytuacji pandemicznej. Omówiono także plan kampanii na 2021 r., mający na celu uwidocznienie lubuskich podmiotów ekonomii społecznej.

Zadanie 3. Wzmocnienie działań reintegracyjnych

Najważniejszymi z podejmowanych prac były:

1. Organizacja spotkań dot. skutecznej ścieżki reintegracji, których celem było inicjowanie współpracy jednostek systemu pomocy społecznej oraz podmiotów reintegracyjnych w procesie aktywizacji osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i wzrost zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej. Dodatkowo zrealizowano 30 godzin doradztwa specjalistycznego dla podmiotów reintegracyjnych.
2. Organizacja sieci PES reintegracyjnych, których tematami kolejno były: praca z osobami zadłużonymi oraz warsztaty dotyczące seksualności osób niepełnosprawnych.
3. Przeprowadzenie spotkań grupy roboczej dotyczących odpowiednio zasad nowego naboru do konkursu ogłoszonego w ramach Podziałania 7.4.1 oraz analizy kondycji PES reintegracyjnych w okresie pandemii (m.in. zostały wpracowane propozycje zmian do ustawy o zatrudnieniu socjalnym – włączenie możliwości prowadzenia reintegracji w formie zdalnej czy uznanie kwarantanny/izolacji jako pełnopłatnego okresu realizacji IPZS).
4. Organizacja wizyty studyjnej do gospodarstw opiekuńczych w województwie kujawsko-pomorskim oraz rozpoczęcie prac nad opracowaniem modelu innowacyjnych usług społecznych na terenach wiejskich w woj. lubuskim. Należy podkreślić, że rozwijanie usług społecznych na obszarach wiejskich uznane zostało za jeden ze sposobów na przezwycięzenie negatywnych zjawisk społeczno-ekonomicznych. Prace nad modelem odbywały się w sposób partycypacyjny – została powołana grupa inicjatywna składająca się z ekspertów niezbędnych dla opracowania modelu.

Zadanie 4. Programowanie ekonomii społecznej

Do najważniejszych działań w tym zadaniu należały:

1. Opracowanie Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2021-2023. Proces tworzenia modelu miał charakter partycypacyjny. W dniu 29 września 2020 r. Zarząd Województwa Lubuskiego podjął uchwałę nr 135/1837/20 w sprawie przeprowadzenia konsultacji Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2021-2023 z mieszkańcami województwa lubuskiego. W dniach 16 października 2 listopada przeprowadzono konsultacje projektu Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2021-2023 z mieszkańcami województwa lubuskiego. W dniu 8 grudnia 2020 r. Zarząd Województwa Lubuskiego podjął uchwałę nr 156/2042/20 w sprawie przyjęcia Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2021-2023
2. Opracowanie raportu z monitoringu Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej za rok 2019. W dniu 8 lipca 2020 r. Zarząd Województwa Lubuskiego zaakceptował raport z realizacji LPRES za 2019 r.
3. Organizacja i realizacja spotkań dotyczących zamówień społecznie odpowiedzialnych (4 spotkania), programowania strategicznego z wykorzystaniem narzędzi ES (1 spotkanie).
4. Kontynuacja realizacji zadań związanych z doradztwem specjalistycznym dla JST. Było to doradztwo specjalistyczne w zakresie stosowania zamówień społecznie odpowiedzialnych w wysokości 24 godzin oraz w zakresie tworzenia dokumentów strategicznych (4 godziny doradztwa). Zlecono także aktualizację publikacji "Społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne – podręcznik stosowania".

2.2. Ośrodki wsparcia ekonomii społecznej

Podstawowymi instytucjami wsparcia przedsiębiorstw społecznych w Polsce są ośrodki wsparcia ekonomii społecznej. Świadczą usługi doradztwa dla istniejących podmiotów ekonomii społecznej oraz wspierają grupy inicjatywne w zakładaniu przedsiębiorstw społecznych lub ekonomizacji organizacji pozarządowych⁶. W 2020 roku w województwie lubuskim funkcjonowały dwa OWES-y, świadczące usługi animacyjne, inkubacyjne, biznesowe, wsparcia finansowego, szkoleniowe oraz działania promocyjne. Są to: (1) Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Zielonej Górze i (2) Lubuski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Gorzowie Wielkopolskim.

1. Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Zielonej Górze (OWES)

OWES w Zielonej Górze obejmuje swoim zasięgiem Obszar I (powiaty: krośnieński, słubicki, sulęciński, wschowski, zielonogórski ziemski i grodzki oraz żarski). Główna siedziba mieści się w Zielonej Górze,

⁶ <http://www.ekonomiaspoleczna.pl>

ul. Dąbrowskiego 41d/3, dodatkowo wsparcie doradców kluczowych odbywa się w siedzibie WUP, szkoleniowe w siedzibie FRDL OR w Zielonej Górze. OWES prowadzi 3 Inkubatory przedsiębiorczości Społecznej w Słubicach, Krośnie Odrzańskim i Zielonej Górze. **Wsparciem w 2020 r. zostało objętych 73 osób**, w tym 41 zagrożonych wykluczeniem społecznym. Utworzonych zostało 7 PS, 9 NGO, a w 7 istniejących PS uruchomiono nowe miejsca pracy. **Łącznie utworzono 52 miejsca pracy**, zgodnie z procedurą określoną w Regulaminie.

Działania animacyjne

Działania animacyjne prowadzone są przez 3 animatorów. W ciągu roku odbyło się ponad 400 spotkań animacyjnych. Działania skupiały się na:

- wspieraniu istniejących i nowopowstałych PES
- tworzeniu i wspieraniu grup inicjatywnych chcących założyć PS i PES
- wspieraniu lokalnych liderów
- aktywizacji społeczności lokalnych
- promocji budowania partnerstw lokalnych
- promocji dialogu obywatelskiego w samorządach, wprowadzania zapisów w dokumentach strategicznych dotyczących ekonomii społecznej, zakupów społecznie odpowiedzialnych.

Usługi animacji lokalnej realizowane były w formach:

- spotkań animacyjnych z przedstawicielami różnych grup społecznych, sektorów. Uczestnikami działań animacyjnych byli przedst. NGO, którzy chcą rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej czy odpłatnej, osób fizycznych, które mają pomysł na biznes społeczny czy działalność społeczną, a także przedstawiciele JST, zainteresowani utworzeniem spółdzielni osób prawnych, osoby zagrożone wykluczeniem społ. które chciałyby podjąć zatrudnienie w PS;
- spotkań dotyczących analizowania poprawności zapisów statutowych podmiotów ekonomii społecznej, pomocy przy wypełnianiu dokumentów rejestrowych i do zgłaszanych zmian w KRS, wsparcia koncepcyjnego w zarządzaniu podmiotem, analizowania pomysłów na biznes pod kątem realności i rentowności przedsięwzięcia, działań mających na celu profesjonalizację i rozwój NGO;
- sieciowania PES na rzecz przeciwdziałania negatywnym skutkom pandemii, w tym również analizie możliwych źródeł finansowania działań dla PES, także w formie otwartych spotkań dotyczące aktualnych konkursów dotacyjnych dla organizacji pozarządowych, omawiania

warunków ubiegania się o dotacje w ramach programu Aktywni Obywatele Fundusz Krajowy, konsultowania zapisów dotyczących Tarczy Anty kryzysowej PES;

- wsparcia w tworzeniu dokumentacji formalnej (pomoc przy tworzeniu ofert na realizację zadań publicznych, na spotkaniach omawiane były zagadnienia związane z pisaniem projektów; sprawdzeniu poprawności projektów z wymogami zapisów Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich; omawianiu poprawności zapisów w statutach i warunków przyznawania dotacji na tworzenie miejsc pracy; wyjaśnieniu zasad dotyczących podpisywania i składania sprawozdań finansowych przez członków zarządu; konsultacjach projektów składanych do FIO; szkoleniu z pisania projektów w pigułce – jak pisać dobre wnioski?; szkoleń i warsztatów z zasad pozyskiwania środków z FIO i Działaj Lokalnie.

Działalność OWES w zakresie współpracy ze szkołami i osobami młodymi

Ze względu na stan epidemii nauczanie w szkołach niemal cały rok odbywało się w formule zdalnej. Taka sytuacja znacznie utrudniła realizację wsparcia dla uczniów i studentów. OWES podtrzymywał współpracę ze szkołami gimnazjalnymi i ponadgimnazjalnymi, celem zwiększenia świadomości dot. ekonomii społecznej.

W 2020 roku przeprowadzono: (1) spotkania z uczniami Zespołu Szkół i Placówek Kształcenia Zawodowego w Zielonej Górze, gdzie omawiano zasady i korzyści funkcjonowania uczniowskiej spółdzielni socjalnej. W styczniu 2021 otrzymano informację, że uczniowie ZSiPKZ chcą założyć Spółdzielnię Uczniowską, (2) spotkanie z uczniami Uniwersyteckiego Liceum Ogólnokształcącego w Słubicach na temat realizacji projektów (pisanie, realizacja i rozliczanie); (3) warsztat dla studentów UZ w ramach Ogólnopolskiego Tygodnia Kariery. Temat: jak założyć NGO? Co to jest fundacja? Co to jest stowarzyszenie? Jak może rozwijać się organizacja pozarządowa?

Działania inkubacyjne

Działania inkubacyjne skierowane do osób fizycznych i osób prawnych chcące założyć, prowadzić lub rozwijać PES lub PS, ekonomizować NGO lub przekształcić PES w PS oraz utworzyć miejsca pracy dla osób oddalonych od rynku pracy. W ramach zadania odbywały się:

- spotkania informacyjne i diagnostyczne w zakresie rozwoju w sektorze ekonomii społecznej oraz możliwością wsparcia OWES w tym utworzeniem miejsc pracy w nowopowstałych przedsiębiorstwach społecznych;

- spotkania informacyjne i diagnostyczne dla osób fizycznych chcących założyć podmiot ekonomii społecznej; w tym spotkania z doradcami kluczowymi i biznesowymi dot. wsparcia dla utworzenia podmiotu;
- spotkania z grupami inicjatywnymi organizacji pozarządowych w zakresie omówienia formalno-prawnych aspektów funkcjonowania podmiotów oraz przedstawienia możliwości pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania.

Łącznie doradcy kluczowi przeprowadzili 504 godziny spotkań. Ponadto przeprowadzono 53,5 godziny wsparcia reintegracyjnego w już istniejących podmiotach, które otrzymały dotacje inwestycyjne OWES.

Działania edukacyjne

Wśród działań edukacyjnych zrealizowano cztery cykle szkoleniowe dla grup inicjatywnych chcących założyć PS. W ich ramach zrealizowano program z zakresu: Prawne aspekty prowadzenia i zakładania Podmiotów Ekonomii Społecznej (podstawy formalno-prawne Podmiotów Ekonomii Społecznej, zasady funkcjonowania, organy spółdzielni, Statut, Rejestracja) Zarządzanie i finanse w Podmiotach Ekonomii Społecznej (zarządzanie budżetem, księgowość i finanse, źródła finansowania) Sprzedaż i marketing w PS (specyfika, zarządzania marką, produktem, ceną i dystrybucją, analiza potrzeb klientów i interesariuszy). Dodatkowo prowadzono szkolenia zawodowe, jak kursy kulinarne, prawa jazdy, operatora koparko-ładowarki.

Działania biznesowe

Podczas realizacji działań biznesowych prowadzono doradztwo biznesowe skierowane na pomoc w uzyskaniu stabilności przedsiębiorstw społecznych, a także profesjonalizację usług, zwiększenie konkurencyjności produktów prowadzonej przez podmioty ekonomii społecznej działalności gospodarczej lub/i statutowej odpłatnej. W ramach realizacji tych zadań prowadzono:

- działania związane z profesjonalizacją usług i zwiększenie konkurencyjności produktów prowadzonej przez podmioty ekonomii społecznej działalności gospodarczej lub/i statutowej odpłatnej poprzez realizację usług biznesowych,
- działania związane z przygotowaniem grupy inicjatywnej – istniejącego przedsiębiorstwa społecznego do zwiększenia zatrudnienia poprzez stworzenie miejsca/miejsc pracy,
- działania związane z wsparciem pomostowym: doradztwo biznesowe dla utworzonych przedsiębiorstw społecznych.

W 2020 r. działania doradców biznesowych skupiały się na wsparciu PS w dobie pandemii. W

ramach wsparcia OWES zastosował:

- Mechanizm zakupowy – Wartość wydatków: 56 665,78 zł, Wsparto 5 PS, 28 podmiotów otrzymało wsparcie na przeciwdziałanie skutkom COVID (DPS, POW, PES, Kluby Seniora);
- Zwiększenie wsparcia pomostowego – Wartość wydatków: 94 683,67 zł, wsparto 14 PS w okresie marzec-czerwiec 2020;
- Doradztwo w zakresie pozyskiwania środków z „Tarczy Antykryzysowej”; 31 PES złożyło ponad 60 wniosków (najczęściej umorzenie składek, niskooprocentowana pożyczka z Funduszu Pracy, PFR);
- Doradztwo w zakresie pozyskiwania środków z TISED – 7 złożonych wniosków, aktualnie 5 podpisanych umów na kwotę: 740 tys. zł.

1. Lubuski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Gorzowie Wielkopolskim (LOWES)

Lubuski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Gorzowie Wielkopolskim swoim działaniem obejmuje obszar, do którego należą powiaty: gorzowski ziemski i grodzki, międzyrzecki, strzelecko – drezdenecki, świebodziński, żagański oraz nowosolski. Celem jego działalności jest wzmocnienie potencjału sektora ekonomii społecznej i poszerzenie zakresu działań podmiotów ekonomii społecznej, a przede wszystkim wspieranie osób zainteresowanych działaniem i zatrudnieniem w sektorze ekonomii społecznej, tj. w tworzeniu i prowadzeniu przedsiębiorstw społecznych. **W roku 2020 wsparciem objęto 17 podmiotów ekonomii społecznej**, 194 osoby (w tym 181 z obszaru wykluczenia społecznego). Utworzonych zostało 5 nowych przedsiębiorstw społecznych oraz 3 organizacje pozarządowe. **Łącznie w 2020 utworzono 51 miejsc pracy (28 z nich w istniejących PS i 23 w nowo powstałych PS).**

W roku 2020 kontynuowane były zadania rozpoczęte w latach wcześniejszych, dotyczące działania w zakresie rekrutacji osób z obszaru wykluczenia społecznego oraz podmiotów ekonomii społecznej i osób przez nie delegowanych. Równolegle prowadzone były spotkania z udziałem podmiotów ekonomii społecznej, przedstawicieli JST oraz osób indywidualnych, których celem było przedstawienie w pierwszej kolejności zasad funkcjonowania LOWES, analizy potencjału, potrzeb osób bezpośrednio mogących wchodzić w skład nowoutworzonych podmiotów oraz wstępna diagnoza istniejących podmiotów.

Działania animacyjne

Szeroko pojęta animacja to złożony i wieloaspektowy proces, który w codziennej pracy LOWES miał na celu:

- pobudzenie aktywności osób, grup i instytucji w przestrzeni publicznej,

- ożywienie społeczności lokalnej poprzez inicjowanie różnego rodzaju aktywności, polegających na pracy z grupami w środowisku lokalnym, mających szczególnie na celu aktywizację zawodową i społeczną osób zagrożonych wykluczeniem.

Usługi animacji lokalnej świadczone przez LOWES służyły:

- tworzeniu środowiska przyjaznego rozwojowi ekonomii społecznej, w tym poprzez działania o charakterze edukacyjnym,
- zachęcaniu nowych podmiotów, osób i instytucji do angażowania się w różne formy działalności PES,
- zachęcaniu różnych podmiotów, instytucji (w tym JST) i osób do wspierania PES, w tym przede wszystkim zamawiania ich towarów i usług, przy wsparciu społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych.

Proces animacji obejmował także działania informacyjne i promocyjne, które prowadzone były w trybie ciągłym w formie bezpośredniej (spotkania z klientami) oraz pośredniej (telefonicznej, social media, newsletter, strona internetowa). Działania animacyjne prowadzone były przez 4 animatorów, zatrudnionych w wymiarze 3 etatów. Spotkania w formie indywidualnej i grupowej, odbywały się w siedzibie LOWES w Gorzowie Wlkp. oraz w terenie, w miejscach dogodnych dla klientów. Spotkania dotyczyły:

- budowania formalnych i nieformalnych grup inicjatywnych,
- utworzenia nowych przedsiębiorstw społecznych oraz organizacji pozarządowych,
- wsparcia funkcjonowania integracyjnych PES (Centra Integracji Społecznej, Zakład Aktywności Zawodowej),
- inicjowania powoływania nowych PS, tworzonych zarówno przez osoby fizyczne jak i osoby prawne (organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego),
- ekonomizowania organizacji pozarządowych (podjęcie nieodpłatnej i odpłatnej działalności pożytku publicznego, podjęcie działalności gospodarczej),
- wsparcia przekształcenia przedsiębiorstwa (organizacji pozarządowej prowadzącej działalność gospodarczą, spółdzielni, spółki) w PS,
- pomoc w połączeniu nierentownych spółdzielni socjalnych,
- wsparcie we włączaniu PES w procesy rewitalizacji m.in. poprzez wykonywanie działań reintegracyjnych na terenach objętych procesem rewitalizacji,

- wsparcie w rozwiązywaniu problemów wynikłych w pandemii (działania promocyjne, informacja i pomoc w pozyskiwaniu środków z tarczy antykryzysowej, udzielanie wsparcia emocjonalnego),
- przygotowywania i wspierania w środowiskach lokalnych liderów, którzy prowadzą stałą działalność animacyjną w swoim środowisku,
- pomoc w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania (dotacje, granty),
- wsparcie w przygotowaniu działań promocyjnych podmiotów,
- facylitacja relacji pomiędzy podmiotami (budowanie systemu wsparcia wzajemnego, barter towarów i usług, planowanie wspólnych przedsięwzięć),
- edukacji w obszarze ekonomii społecznej, w związku ze zmieniającymi się przepisami prawa.

W efekcie działań animacyjnych w roku 2020 objęto wsparciem 17 podmiotów ekonomii społecznej (6 spółdzielni socjalnych, 3 stowarzyszenia, 3 fundacje i 5 innych, w tym: 1 CIS, 1 Koło Gospodyń, 2 ZAZ-y, 1 WTZ), nawiązano współpracę z 6 jednostkami samorządu terytorialnego. Utworzonych zostało 5 nowych przedsiębiorstw społecznych oraz 3 organizacje pozarządowe, a także zbudowano 6 partnerstw na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w województwie lubuskim.

Działania inkubacyjne

W przypadku działań inkubacyjnych położono nacisk na aktywność służącą nabyciu wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia, prowadzenia i rozwijania PES i PS. Działania inkubacyjne prowadzone były przez 6 opiekunów inkubacji zatrudnionych w wymiarze 3 etatów. Większość opiekunów inkubacji LOWES pracuje poza siedzibą LOWES, zaś ich obszarami działań są powiaty, w których mieszkają. Zadaniem opiekunów inkubacji jest m.in. wspieranie przedsiębiorczości i procesów inkubacyjnych, tj. działania zmierzające do inicjowania tworzenia nowych PES (w tym organizacji pozarządowych), ekonomizowanie NGO, wsparcie przekształceń PS; tworzenie i wspieranie istniejących podmiotów reintegracyjnych (CIS, KIS, WTZ, ZAZ), głównie poprzez bezpośrednią pracę z osobami z obszaru wykluczenia zawodowego oraz podmiotami i instytucjami działającymi w tym obszarze. Nawiązywanie z nimi kontaktów, diagnoza sytuacji problemowej oraz włączanie w działania LOWES, celem tworzenia grup inicjatywnych zmierzających do utworzenia miejsc pracy. Dodatkowymi zadaniami w obszarze inkubacji są: monitoring środowiska lokalnego w celu diagnozowania potencjału budowania PES, praca z grupami w środowisku lokalnym, mająca na celu zapobieganie wykluczeniu osób bezrobotnych, działania w celu nabycia wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia, dystrybucję informacji dla PES lub osób zainteresowanych stworzeniem PES z terenu działania LOWES o ważnych działaniach lokalnej ekonomii

społecznej oraz wsparcie w reintegracji osób podlegających wykluczeniu społecznemu i zawodowemu. W efekcie działań inkubacyjnych w roku 2020 zawiązano 8 grup inicjatywnych, zaś wsparciem projektu objętych zostało 181 osób z obszaru wykluczenia społecznego.

Działania edukacyjne

Wśród działań edukacyjnych zrealizowano piętnaście cykli szkoleniowych po 30 godzin, dla grup inicjatywnych chcących założyć PS, w tym dla czterech grup były to szkolenia online, natomiast dla jedenastu grup odbyły się szkolenia indywidualne – zgodnie z zaleceniami Rządu o przeciwdziałaniu covid-19. W ich ramach zrealizowano program z zakresu: Prawne aspekty prowadzenia i zakładania Podmiotów Ekonomii Społecznej (podstawy formalno-prawne Podmiotów Ekonomii Społecznej, zasady funkcjonowania, organy spółdzielni, Statut, Rejestracja) Zarządzanie i finanse w Podmiotach Ekonomii Społecznej (zarządzanie budżetem, księgowość i finanse, źródła finansowania), Sprzedaż i marketing w PS (specyfika, zarządzania marką, produktem, ceną i dystrybucją, analiza potrzeb klientów i interesariuszy). W ramach szkoleń specjalistycznych przeszkolono łącznie 87 osób z 18 Grup Inicjatywnych.

Ponadto zrealizowano szkolenia zawodowe dla beneficjentów ostatecznych projektu, przygotowujące do wykonywania zawodu oraz dla JST z zakresu Prawa zamówień publicznych oraz Partnerstwa Publiczno-Prywatnego. Wśród nich były kursy: trychologiczny, hirudoterapii, księgowości małej firmy, usługi zajęć terapeutycznych dla osób uzależnionych od alkoholu oraz usług standardowego doradztwa zawodowego. Ponadto zorganizowano dwa szkolenia: „Nowa ustawa Prawo zamówień publicznych oraz jej wpływ na klauzule społeczne”, „Partnerstwo Publiczno-Prywatne dla JST”. W szkoleniach i kursach łącznie w 2020 roku uczestniczyło 156 osób.

Doradztwo specjalistyczne

W ramach tego działania każda grupa inicjatywna została objęta wsparciem doradcy prawnego w zakresie: tworzenia statutu, podejmowanych uchwał, rejestracji podmiotu a także indywidualnych potrzeb podmiotów, oraz doradztwa księgowego w przygotowaniu biznesplanów a także prognozowania przychodów.

Działania biznesowe

W ramach realizacji działań biznesowych prowadzono doradztwo dla nowopowstałych i istniejących przedsiębiorstw społecznych. Prowadzony był również monitoring wydatkowania środków oraz trwałości utworzonych miejsc pracy. Dokonano także pomiaru wskaźników wynikających z podpisanej umowy z IZ.

LOWES skoncentrował swoje działania na zbieraniu informacji dotyczących wykorzystania

pakietu „Tarczy Antykryzysowej”. W ramach tych działań objęto wsparciem wszystkie podmioty wykazujące potrzebę złożenia wniosków do ZUS i PUP. Na bieżąco badano potrzeby i funkcjonowanie podmiotów (badanie KRS), przeprowadzono diagnozę dotyczącą możliwości dokonywania przez LOWES zakupu produktów lub usług od podmiotów ekonomii społecznej, w związku z przeciwdziałaniem skutkom wystąpienia COVID-19. W ramach wykorzystywania mechanizmu zakupowego podpisano cztery umowy z trzema podmiotami i wypłacono kwotę 64 850 zł na dostarczenie produktów i usług ograniczających oddziaływanie pandemii. Trzy przedsiębiorstwa społeczne uzyskały pomoc w postaci przedłużonego wsparcia pomostowego dla PS w związku z przeciwdziałaniem COVID- 19 na kwotę 40 800 zł. Ponadto działania doradców biznesowych skupiały się na wsparciu PS w całym okresie panowania pandemii i w ramach działania LOWES, ze środków pochodzących z oszczędności, zastosowano przedłużone wsparcie pomostowe dla dwóch podmiotów w kwocie 74 573,33 zł. Rolą doradztwa specjalistycznego i biznesowego było również wyszukiwanie form wsparcia w postaci instrumentów zwrotnych dedykowanych PS (w szczególności dotyczyło to informowania PS o możliwości uzyskiwania środków finansowych wykraczających poza dotacje uzyskiwane z LOWES – TISE, BGK, Fundusz Regionu Wałbrzyskiego, Agencja Rozwoju Regionalnego Zielona Góra, Fundacja Przedsiębiorczość Żary oraz Stowarzyszenie Wspierania Małej Przedsiębiorczości). Stowarzyszenie Wspierania Małej Przedsiębiorczości jako uczestnik Konsorcjum tworzącego LOWES wsparło 3 PES zwrotnymi instrumentami finansowymi. LOWES mając na uwadze potrzebę zapewnienia wysokiej jakości usług wsparcia, reagował w okresie pandemii na szereg pojawiających się problemów z funkcjonowaniem PS. Rozpatrywano wnioski i prośby kierowane do realizatora o zmiany w harmonogramie rzeczowo-finansowym, prośby dotyczące spraw kadrowych PS, w tym w szczególności o zmniejszenie lub utrzymanie etatów na poziomie 1/4 oraz przesunięć terminów rozliczenia dotacji.

W roku 2020 wsparciem finansowym objęto 11 podmiotów, w tym 5 nowoutworzonych, w których utworzono 51 miejsc pracy.

1.3. Powiatowe urzędy pracy

Wśród 12 PUP-ów działających w województwie lubuskim 7 zabezpieczyło środki finansowe na zadania związane z ekonomią społeczną na rok 2020. Jest to znaczne ograniczenie w realizacji tej praktyki w porównaniu do roku poprzedniego. W roku 2019 zanotowaliśmy największy wzrost tej liczby w całym okresie monitorowania – 11 podmiotów, tj. o 5 więcej niż w roku 2018. Obecny spadek dotyczy czterech PUP. Z informacji pozyskanych z powiatowych urzędów pracy wynika także, że w roku 2020 w żadnym z PUP nie złożono wniosków o przyznanie środków z Funduszu Pracy na założenie spółdzielni socjalnej

lub przystąpienie do istniejącej spółdzielni socjalnej (w poprzednim roku złożono trzy). W tej sytuacji nie przyznano żadnej dotacji na utworzenie spółdzielni socjalnej w PUP.

Liczba PUP, w których pracują osoby przeszkolone w zakresie ekonomii społecznej, w tym z zakładania spółdzielni socjalnych ponownie wzrosła o jeden i jest ich 8. Ponadto 6 PUP deklarowało posiadanie pracowników przeszkolonych w zakresie zamówień społecznie odpowiedzialnych. W sumie wykazano 13 pracowników, którzy zrealizowali szkolenia z zakresu zamówień społecznie odpowiedzialnych. Wśród nich 9 osób wzięło udział w tego typu zajęciach w roku 2020. Spadła także liczba PUP współpracujących z OWES. Obecnie zanotowano 9 takich urzędów i jest to zmniejszenie ich liczby o dwa w stosunku do roku poprzedniego. PUP niewspółpracujące z OWES reprezentują miasta: Słubice, Wschowa, Żagań. W pozostałych przypadkach, w ramach kontynuowanej współpracy działano w zakresie: (1) wymiany informacji i współuczestnictwa w szkoleniach, promocji inicjatyw OWES, (2) wymiany wiedzy i doświadczeń z zakresu ES, współuczestnictwa w pracy z grupami inicjatywnymi, (3) promowania przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz gospodarki solidarnej wśród mieszkańców powiatu, (4) motywowania klientów PUP do korzystania ze wsparcia OWES, (5) realizacja porozumienia o współpracy z OWES i promocji pracy OWES.

W roku 2020 jeden urząd zlecił podmiotom ekonomii społecznej realizację zadań publicznych. Były to Powiatowy Urząd Pracy w Żaganiu. Zlecenie dotyczące sprzątnięcia zrealizowała Spółdzielnia Socjalna Silvanus (ponowny spadek o jeden urząd w stosunku do roku 2019). Również jedynie PUP w Żaganiu zastosował społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne z uwzględnieniem elementów prozatrudnieniowych. W porównaniu z zanotowanym znacznym spadkiem zaangażowania PUP w działania z zakresu ekonomii społecznej, ich przynależność do partnerstwa/klastra związanego z ekonomią społeczną można uznać za stałą – 11 urzędów od dwóch lat. Podmiotem, który nadal nie należy do żadnego z partnerstw jest PUP we Wschowie. Wśród celów partnerstw/klastrów wymieniano: (1) wzmocnienie sektora ES w regionie poprzez trwałą integrację zawodową i społeczną, (2) działalność na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem zawodowym, również solidarności i spójności społecznej, (3) wymianę informacji na temat bieżącej działalności w zakresie ES, promocja ES, wspieranie działań na rzecz rozwoju ES dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

1.4. Jednostki samorządu terytorialnego

W ramach prowadzonego monitoringu badania poddano również działalność JST w sferze ekonomii społecznej. Było ono prowadzone w miesiącach styczeń-marzec 2020 roku. W badaniu podobnie jak w roku ubiegłym wzięło udział 55 gmin i 8 powiatów – można więc mówić o stałej zmniejszonej tendencji do

brania udziału w ankiecie przez JST podczas pandemii COVID-19. W tym roku ponownie zauważono ograniczenie działalności urzędów w największej fali pandemii (rotacyjny cykl pracy kadr, niewystarczający przepływ informacji między zmianami), a w skutek tego zmniejszenie gotowości/otwartości do wypełnienia przesłanych ankiet. Poziom realizacji próby wyniósł 65%. Prezentowane poniżej analizy nie dotyczą oceny działania całego sektora samorządowego, lecz jedynie podmiotów biorących udział w badaniu.

Jedną z podstawowych sfer analizy była realizacja przez JST inicjatyw lokalnych⁷ i lokalnych programów działania⁸. W 2020 roku 10 jednostek zorganizowało inicjatywy lokalne. W tym samym czasie 8 jednostek samorządu terytorialnego zrealizowało projekty aktywności lokalnej. Nowością jest, że w porównaniu z rokiem ubiegłym, w realizacji tych przedsięwzięć pojawiły się powiaty – w obydwu przypadkach był to powiat żarski. Dodatkowo 18 samorządów (3 powiaty, 15 gmin), w trybie konkursowym, zleciło PES/PS realizację zadań publicznych. **Na ten cel wydano łączną kwotę prawie 15 631 490,18 złotych. Największy udział w tej kwocie stanowią środki Urzędu Miasta Zielona Góra (9 490 291,24 zł) i Urzędu Miejskiego w Nowej Soli (3 598 094,41 zł).**

Wśród badanych jednostek w 35 realizowało zamówienia publiczne z zastosowaniem klauzul społecznych. Dotyczyło to 36 gmin i pięciu powiatów. To kolejny wzrost popularności stosowania tych narzędzi – o dziewięć samorządów. **Wśród powiatów wykorzystywano wyłącznie klauzulę pracowniczą (art. 29 ust. 3a Pzp).** Wśród gmin również najbardziej popularną była klauzula pracownicza – zastosowano ją w 34 przypadkach. Ponadto w siedmiu przypadkach użyto art. 29 ust. 5 Pzp – dostępność dla osób niepełnosprawnych lub projektowanie dla wszystkich użytkowników, a w sześciu klauzuli zatrudnieniowej (art. 29 ust. 4 Pzp). Wszystkie z podmiotów stosujących klauzule społeczne zapewniały o zadowoleniu z realizacji zadań. **To ponowny największy wzrost dotyczący wykorzystania tego typu narzędzi w naszym województwie. Ma postać stałej tendencji wzrostowej w okresie ostatnich czterech lat.** Na tę sytuację oddziałuje liczba pracowników przeszkolonych w zakresie prawa zamówień publicznych, w tym stosowania klauzul społecznych i społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych. W roku 2020, w 25 samorządach (20 gmin i 5 powiatów) pracowały osoby przeszkolone w zakresie zamówień społecznie odpowiedzialnych. Było to 51 pracowników (42 z gmin i 9 osób z powiatów). Wśród nich 39 osób przeszkolono w ostatnim roku. Ponadto

⁷Rozumiane zgodnie z ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie jako forma współpracy jednostek samorządu terytorialnego z ich mieszkańcami, w celu wspólnego realizowania zadania publicznego na rzecz społeczności lokalnej, Rozdział 2a ustawy art.19b – 19h, rok 2010.

⁸ Rozumiane jako wspólne projekty samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych w zakresie wykorzystania przestrzeni publicznych dla aktywności obywatelskiej oraz przekazywanie jednostkom pomocniczym i lokalnym grupom zadań wraz ze środkami finansowymi na ich realizację.

wśród badanych samorządów 4 należały do partnerstwa/klastra związanego z ekonomią społeczną (ta sama liczba co w roku poprzednim). Ich celem jak było przeciwdziałanie bezrobociu i wykluczeniu społecznemu w regionie oraz budowanie współpracy na rzecz rozwoju ES.

Przedstawiciele samorządów lokalnych poproszono także o ocenę treści ich obligatoryjnych dokumentów strategicznych (strategia rozwoju regionu, strategia rozwiązywania problemów społecznych) oraz programów rewitalizacji w kontekście włączenia do nich zapisów odnoszących się do wykorzystywania narzędzi ekonomii społecznej. Na zamieszczanie tego typu treści wskazało 31 samorządów. Najczęściej były to lokalne lub gminne programy rewitalizacji oraz programy rozwiązywania problemów społecznych.

1.5. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej

W prowadzonym monitoringu jednostki organizacyjne pomocy społecznej były reprezentowane przez dwa rodzaje instytucji: ośrodki pomocy społecznej (OPS) i powiatowe centra pomocy rodzinie (PCPR). Są to instytucje nie tylko będące elementem wsparcia systemu ekonomii społecznej, ale również inicjujące jej rozwój poprzez powoływanie centrów integracji społecznej oraz wykorzystywanie ich narzędzi w ramach prowadzonych przez nie procesów reintegracji społeczno-zawodowej. Obydwa typy tych instytucji są realizatorami prowadzonych w województwie lubuskim procesów reintegracji społeczno-zawodowej, a w ramach rekomendowanych i testowanych w ostatnim roku ścieżek reintegracji powinny wchodzić w kooperację z podmiotami ekonomii społecznej.

W diagnozie wzięło udział dziewięć PCPR (były to PCPR krośnieński, słubicki, świebodziński, żagański, wschowski, nowosolski, zielonogórski, strzelecko-drezdenecki i międzyrzecki) oraz 63 OPS-ów. Badane OPS-y deklarowały współpracę z klientami, którzy z tytułu bezrobocia korzystali z aktywności zawodowej w podmiotach ekonomii społecznej/przedsiębiorstwach społecznych. **Było to 22 ośrodki (o pięć mniej niż przed rokiem), podejmujące współpracę z PES dla wsparcia 468 osób (85 osób mniej niż w roku 2019). Dodatkowo 28 OPS umożliwiło swoim klientom wykorzystanie pomocy społecznej z tytułu bezrobocia, poprzez wzięcie udziału w programach reintegracji społecznej i zawodowej, projektach systemowych lub krótkich formach kształcenia z wykorzystaniem narzędzi ES. W ramach tych działań obsłużono 661 osób (wzrost o 146 uczestników w porównaniu do roku 2019, a w ostatnich dwóch latach o 247 osób).**

Wśród powiatowych centrów pomocy rodzinie 3 zadeklarowały wykorzystywanie instrumentów z obszaru ekonomii społecznej i ta liczba spadła o jeden. Było to stosowanie w zamówieniach klauzul społecznych i elementów prozatrudnieniowych oraz kierowanie klientów do CIS

i działanie w partnerstwie z PES. Wśród OPS wykorzystywanie narzędzi ES zadeklarowało 19 instytucji (spadek o dwie), w tym pięć urzędów zlecało zadania PES. Wartość zleceń osiągnęła kwotę 311 640, 48 zł. **W dalszym ciągu najmniej zaawansowaną formą współpracy w obszarze ekonomii społecznej (w odniesieniu do JOPS) było udzielanie podmiotom ekonomii społecznej zamówień publicznych (spadek o 2 instytucje). Badane JOPS-y skorzystały z takiej możliwości w 11 przypadkach (9 OPS i 2 PCPR). Klauzule w różnych rodzajach zamówień publicznych zastosowało osiem podmiotów (5 OPS i 3 PCPR).** Do najbardziej popularnych należały postępowania oparte o: klauzulę zatrudnieniową (art. 29 ust. 4 Pzp) – cztery razy; klauzulę pracowniczą (art. 29 ust. 3a Pzp) – trzy razy; klauzulę usługową (art. 138p Pzp) – dwa razy oraz raz wykorzystano oznakowanie związane z aspektami społecznymi (art. 30a Pzp). Na stałym poziomie utrzymuje się liczba OPS zatrudniających osoby przeszkolone w zakresie stosowania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych. W roku 2020 były takie 22 OPS-y, które informowały o 34 pracownikach przygotowanych do przeprowadzania tego typu procedur, wśród nich 16 pracowników przeszkolono w roku 2020. Pośród badanych PCPR-ów cztery posiadały kadrę przeszkoloną z zakresu społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, łącznie 9 pracowników. Należy jednak pamiętać o bardzo niskim poziomie uczestnictwa reprezentantów tych instytucji w badaniach, a także o tym, że część jednostek organizacyjnych nie przeprowadza samodzielnie postępowań o udzielenie zamówień publicznych – na ich rzecz robi to urząd gminy.

Liczba JOPS należących do partnerstwa lub klastra związanego z ekonomią społeczną spadła w porównaniu do roku 2019. W roku 2020 w partnerstwach współdziałało 11 OPS i 2 PCPR z Krosna Odrzańskiego i Międzyrzecza.

1.6. Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego – Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym

W 2020 ramach realizacji regionalnego programu operacyjnego Osi priorytetowej 7 Równowaga społeczna zostały ogłoszone trzy nabory w trybie konkursowym i dwa w trybie pozakonkursowym. Suma przeznaczonych środków to **50 000 923,97 zł**. Szczegółowe dane na temat planowanych kwot dofinansowania oraz terminów i trybów naborów zawiera tabela nr 1.

Tabela 1. Realizacja regionalnego programu operacyjnego Osi priorytetowej 7 Równowaga społeczna

Lp.	Nr naboru	Działanie / Poddziałanie	Kwota planowanego dofinansowania UE	Liczba projektów i kwota dofinansowania UE	Termin naboru wniosków	Tryb naboru
1.	RPLB.07.01.00-IZ-00-08-P01/20	Działanie 7.1 Programy aktywnej	2 006 000,00 zł	8 projektów na kwotę dofinansowania UE 1 920 748,40 zł	4 - 26 czerwca 2020 r.	poza-konkursowy

		integracji realizowane przez ośrodki pomocy społecznej				
2.	RPLB.07.01.00-IZ.00-08-P02/20	Działanie 7.1 Programy aktywnej integracji realizowane przez ośrodki pomocy społecznej	4 845 000,00 zł	3 projekty na kwotę dofinansowania UE 4 812 318,57 zł	4 - 26 czerwca 2020 r.	poza-konkursowy
3.	RPLB.07.03.00-IZ.00-08-K01/20	Działanie 7.3 Programy aktywnej integracji realizowane przez inne podmioty	22 500 000,00 zł	9 projektów na kwotę dofinansowania UE 14 840 215,90 zł	2 - 14 stycznia 2020 r.	konkursowy
4.	RPLB.07.04.01-IZ.00-08-K01/20	Poddziałanie 7.4.1 Aktywne włączenie w ramach podmiotów integracji społecznej - projekty realizowane poza formułą ZIT	8 300 000,00 zł	Do oceny formalno-merytorycznej zostało przekazanych pięć wniosków o dofinansowanie realizacji projektów, na łączną kwotę wnioskowanego dofinansowania 7 451 382,77 zł.	14 - 31 grudnia 2020 r.	konkursowy
5.	RPLB.07.05.00-IZ.00-08-K01/20	Działanie 7.5 Usługi społeczne	7 849 923,97 zł	4 projekty na kwotę dofinansowania UE 3 233 710,74 zł	24 - 31 sierpnia 2020 r.	konkursowy
6.	RPLB.07.05.00-IZ.00-08-N01/20	Działanie 7.5 Usługi społeczne	4 500 000,00 zł	1 projekt na kwotę dofinansowania UE 4 500 000,00 zł	5 - 8 maja 2020 r.	nad-zwyczajny ⁹
SUMA			50 000 923,97 zł			

Źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego – IZ RPO.

1.7. Pozostałe przedsięwzięcia wspierające rozwój ES

Poza działalnością instytucji wsparcia ekonomii społecznej, na rozwój ES w województwie lubuskim oddziaływało funkcjonowanie innych przedsięwzięć o charakterze zarówno projektowym jak i systemowym. Za istotną uznana jest działalność Funduszu Wałbrzyskiego oraz Rady Programowej Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej.

Rada Programowa Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej

⁹ Zgodnie z ustawą z dnia 3 kwietnia 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach wspierających realizację programów operacyjnych w związku z wystąpieniem COVID-19 w 2020 r.

Na dzień 31 grudnia 2020 r. członkami Partnerstwa były 82 podmioty, a Rady Programowej Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej – 20 osób. W 2020 r. Rada Programowa obradowała dwukrotnie.

W roku 2020 nie odbyło się spotkanie sygnatariuszy Partnerstwa. Przeprowadzono trzy zebrania robocze, dotyczące przygotowania planowanego spotkania partnerskiego (omówienie zagadnień merytorycznych i organizacyjnych), jednak z uwagi na obostrzenia epidemiologiczne samo spotkanie sygnatariuszy partnerstwa nie doszło do skutku. Przesunięto je na rok 2021.

Zrealizowane zebrania robocze dotyczyły:

- 3 lipca 2020 r. spotkanie na temat realizacji usług społecznych przez centra integracji społecznej. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Zielonej Górze oraz lubuskie centra integracji społecznej uczestniczące w projekcie; „Nowy model współpracy instytucji zatrudnienia socjalnego z innymi instytucjami i podmiotami świadczącymi usługi społeczne”.
- 16 września 2020 r. spotkanie z CIS Gorzów Wlkp. w sprawie ustaleń merytorycznej i finansowej współpracy przy realizacji spotkania partnerskiego z realizatorami projektu „Nowy model współpracy instytucji zatrudnienia socjalnego z innymi instytucjami i podmiotami świadczącymi usługi społeczne”.
- 23 września 2020 r. spotkanie z CIS Zielona Góra oraz dyrektorem Centrum Usług Opiekuńczych w Zielonej Górze w celu omówienia sposobu realizacji usług przez Centrum, ścieżki ich współpracy z MOPS w Zielonej Górze oraz wymaganiach kwalifikacyjnych dotyczących zatrudnianej kadry do realizacji usług.

Na realizację w/w działań nie wydatkowano żadnych środków.

W 2020 r. nie wypracowano rekomendacji i stanowisk.

Na rok 2021 zaplanowano:

- 1 spotkanie sygnatariuszy Partnerstwa Lokalnego na rzecz Ekonomii Społecznej,
- udział w pracach Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej.

Fundusz Regionu Wałbrzyskiego (FRW)

Fundusz Pożyczkowy dla Podmiotów Ekonomii Społecznej (FP PES) to program realizowany przez Fundusz Regionu Wałbrzyskiego na mocy umowy zawartej pomiędzy FRW a Bankiem Gospodarstwa Krajowego, pełniącym rolę Menadżera Krajowego Funduszu Przedsiębiorczości Społecznej w projekcie pn. Wdrożenie instrumentu pożyczkowego i reporenceniowego w ramach Krajowego Funduszu Przedsiębiorczości Społecznej w Działaniu 2.9 PO WER. Program jest współfinansowany ze środków

Europejskiego Funduszu Społecznego, budżetu państwa oraz środków własnych FRW. Dzięki FP PES podmioty ekonomii społecznej mogą rozpocząć, rozszerzyć lub wzmocnić prowadzoną działalność oraz realizować nowe przedsięwzięcia i tworzyć kolejne miejsca pracy. Do ubiegania się o pożyczkę uprawnione są podmioty ekonomii społecznej, których organem prowadzącym nie jest jednostka samorządu terytorialnego. **Fundusz Regionu Wałbrzyskiego w 2020 roku nie udzielił pożyczek podmiotom z województwa lubuskiego.**

3. Stan ekonomii społecznej w regionie

Jednym z elementów analizy stanu ekonomii społecznej jest ustalenie liczby i kondycji jej podmiotów. Przeprowadzona analiza dotyczyła obserwacji zmian w liczbie ich uczestników oraz wielkości ich kadry. W badaniu uczestniczyły podmioty reintegracyjne oraz przedsiębiorstwa społeczne, prowadzące integrację przez pracę. Należą do nich podmioty reintegracyjne (CIS, KIS, WTZ, ZAZ), spółdzielnie socjalne, przedsiębiorstwa prowadzone w ramach stowarzyszeń i fundacji oraz lokalne grupy działania.

3.1. Podmioty reintegracyjne

Na dzień 31.12.2020 r. aktywną działalność prowadziło 44 placówek integracji społeczno-zawodowej, w tym:

- 19 warsztatów terapii zajęciowej (WTZ)
- 2 zakłady aktywności zawodowej (ZAZ)
- 18 centrów integracji społecznej (CIS)
- 5 klubów integracji społecznej (KIS)¹⁰.

3.1.1. Centra integracji społecznej

W 2020 roku w województwie lubuskim funkcjonowało 18 CIS-ów¹¹. 11 listopada 2020 r. z Rejestru centrów integracji społecznej na terenie województwa lubuskiego został wykreślony CIS prowadzony przez Stowarzyszenie Zielona Przystań w Skwierzynie. W związku z tym stan na koniec roku 2020 r. wynosił 17 centrów integracji społecznej. Dwa CIS-y (Międzygminne Centrum Integracji Społecznej z Gorzowa Wielkopolskiego oraz Międzygminne Centrum Integracji Społecznej WINDA z Gozdnicy) powołały siedem filii.

¹⁰ W rejestrze KIS-ów jest 6 podmiotów, ale w rzeczywistości KIS w Lubniewicach nie miał w 2020 r. żadnego uczestnika, więc nie można uznać, że aktywnie działał.

¹¹ Rejestr centrów integracji społecznej na terenie województwa lubuskiego prowadzony przez Lubuski Urząd Wojewódzki.

W badaniach wzięło udział 18 CIS. Oznacza to pełne uczestnictwo w ankiecie wszystkich podmiotów i to pierwszy taki stan od trzech lat. Wsparciem objęto 991 osób (o 13 mniej niż rok wcześniej). Liczbę tę obsługiwało 176 pracowników – w porównaniu z rokiem poprzednim wzrost kadry dotyczył 23 osób. Największa liczba uczestników CIS występowała w Gorzowie Wielkopolskim i Zielonej Górze oraz w powiatach gorzowskim i strzelecko-drezdeneckim. Ponadto wśród badanych organizacji jedna była członkiem klastra powołanego na rzecz aktywnej integracji (CIS z Drezdenka), a dwie pracowały w ramach umów partnerskich: (1) umowa partnerstwa z Lokalną Organizacją Turystyki Świeboda (CIS ze Świebodzina) oraz (2) umowa partnerstwa na rzecz rewitalizacji Strzelec Krajeńskich (CIS ze Strzelec Krajeńskich); Partnerstwo w projekcie RPO L2020 "Rewitalizacja Strzelec Krajeńskich - etap II". Cele powołanych partnerstw i klastrów związane były z (1) tworzeniem płaszczyzny dialogu i współdziałania w obszarze aktywnej integracji, (2) realizacji projektu.

Analiza rozmieszczenia terytorialnego badanych jednostek wykazała, że podobnie jak w poprzednich latach CIS nie występują w następujących powiatach: krośnieńskim, sulęcińskim, zielonogórskim. W poniższej tabeli dane dotyczące filii zostały podane zbiorczo przy siedzibach głównych CIS. Jest to wynik sposobu raportowania przez CIS do ROPS.

Tabela 2. Charakterystyka działalności CIS

Lp.	NAZWA PODMIOTU	NAZWA ZAŁOŻYCIELA	POWIAT	LICZBA OBJĘTYCH WSPARCIEM	LICZBA ZATRUDNIONYCH (KADRA CIS)
1.	Centrum Integracji Społecznej w Gorzowie Wlkp.	Stowarzyszenie Pracowników Służb Społecznych "Krağ"	Gorzów Wielkopolski	96	15
2.	Centrum Integracji Społecznej w Różankach	Stowarzyszenie Pracowników Służb Społecznych "Krağ"	gorzowski	17	7
3.	Centrum Integracji Społecznej w Drezdenku	Burmistrz Miasta i Gminy Drezdenko	strzelecko-drezdenecki	34	8
4.	Centrum Integracji Społecznej w Zielonej Górze	Prezydent Miasta Zielona Góra	Zielona Góra	109	14
5.	Międzygminne Centrum Integracji Społecznej „Rozwój”	Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego "Rozwój"	gorzowski nowosolski żagański	136	23
6.	Centrum Integracji Społecznej w Dobiegniewie	Burmistrz Miasta i Gminy Dobiegniew	strzelecko-drezdenecki	63	7
7.	Centrum Integracji Społecznej w Witnicy	Stowarzyszenie "Wsparcie"	gorzowski	98	13
8.	Centrum Integracji Społecznej w Strzelcach Krajeńskich	Fundacja na Rzecz Rozwoju Zasobów Ziemi Dobiegniewskiej	strzelecko-drezdenecki	36	4
9.	Centrum Integracji Społecznej w Świebodzinie	Stowarzyszenie na Rzecz Edukacji POMOST	świebodziński	27	7

10.	Międzygminne Centrum Integracji Społecznej WINDA	Lutolska Spółdzielnia Socjalna "Winda"	żagański	51	19
11.	Centrum Integracji Społecznej w Zwierzynie	Stowarzyszenie Stolina	strzelecko-drezdenecki	28	14
12.	Centrum Integracji Społecznej w Gorzowie Wlkp.	Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu im. Brata Krystyna	Gorzów Wielkopolski	125	16
13.	Centrum Integracji Społecznej w Skwierzynie ¹²	Stowarzyszenie Zielona Przystań	międzyrzecki	12	2
14.	Centrum Integracji Społecznej w Żarach	Fundacja Centrum Rozwoju Społeczno-Edukacyjno-Gospodarczego	żarski	52	8
15.	Centrum Integracji Społecznej w Rzepinie	Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego "Rozwój"	ślubicki	20	6
16.	Centrum Integracji Społecznej w Łęknicy	Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego "Rozwój"	żarski	26	4
17.	Centrum Integracji Społecznej we Wschowie	Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego "Rozwój"	wschowski	32	5
18.	Centrum Integracji Społecznej „WINDA-2”	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „WINDA-2”	międzyrzecki	29	14
Ogółem				991	176

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety ROPS.

3.1.2. Kluby integracji społecznej

W 2020 roku w Rejestrze klubów integracji społecznej w województwie lubuskim było sześć placówek. Jedna z nich – Klub Integracji Społecznej w Lubniewicach nie prowadziła działań. W ramach działalności pozostałych pięciu wsparciem objęto 364 osób, tj. o ok. 30% mniej niż w roku ubiegłym. Jako przyczynę zmniejszenia liczby uczestników KIS-y wskazywały stan epidemii.

W badanych klubach integracji społecznej w 2020 r. zatrudnionych było 29 osób. W województwie lubuskim stale występują powiaty nieposiadające tego typu organizacji. Są to powiaty: krośnieński, nowosolski, świebodziński, wschowski, strzelecko-drezdenecki, ślubicki, żarski, zielonogórski oraz Miasto Gorzów Wlkp. Nadal najwięcej KIS działa w powiecie gorzowskim – 2 KIS. Badane kluby integracji społecznej nie współpracują w partnerstwach.

Tabela 3. Charakterystyka działalności KIS

L. P.	POWIAT	NAZWA PODMIOTU	NAZWA ZAŁOŻYCIELA	LICZBA OBJĘTYCH WSPARCIEM	LICZBA ZATRUDNIONYCH
1.	Gorzowski	Klub Integracji Społecznej w Lubiszynie	Gmina Lubiszyn – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubiszynie	14	b.d.

¹² Centrum Integracji Społecznej w Skwierzynie zostało wykreślone z Rejestru Wojewody 12.11.2020 r.

2.	Gorzowski	Klub Integracji Społecznej w Deszcznie	Ośrodek pomocy społecznej w Deszcznie	3	0
3.	Międzyrzecki	Klub Integracji Społecznej w Przytocznej	Ośrodek Pomocy Społecznej w Przytocznej	6	1
4.	Sulęciński	Klub Integracji Społecznej w Lubniewicach*	Miejsko-gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubniewicach	0	0
5.	m. Zielona Góra	Klub Integracji Społecznej w Zielonej Górze	Związek Lubuskich Organizacji Pozarządowych w Zielonej Górze	287	29
6.	Żagański	Klub Integracji Społecznej w Szprotawie	Miasto Szprotawa – Ośrodek Pomocy Społecznej w Szprotawie	54	5
Ogółem				364	35

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety ROPS.

*KIS w Lubniewicach działa projektowo. W 2020 r. nie prowadził działań.

3.1.3. Warsztaty terapii zajęciowej

W 2020 r. w województwie lubuskim funkcjonowało 19 WTZ-ów. W ich działaniach uczestniczyło 754 osób, tj. o 49 więcej niż w poprzednim roku. W tym samym czasie zatrudniano w nich 269 pracowników. Analiza terytorialnego rozmieszczenia tych organizacji wykazała występowanie WTZ we wszystkich powiatach z wyjątkiem powiatu zielonogórskiego. Ze względu jednak na jego wielkość i położenie potrzeby jego mieszkańców są zaspokajane przez WTZ-y z Zielonej Góry.

Z powodu epidemii koronawirusa zajęcia we wszystkich WTZ-tach był zawieszony w okresie od marca do maja 2020 r. W tym czasie pracownicy WTZ-ów pozostawali w kontakcie telefonicznym z uczestnikami, a do ich domów dostarczano pakiety terapeutyczne. Prowadzenie zajęć zdalnych było utrudnione, często wręcz niemożliwe z uwagi na wykluczenie cyfrowe uczestników WTZ. Po wznowieniu zajęć praca WTZ-ów wymagała reorganizacji. Zajęcia odbywały się rotacyjnie, część zajęć nie mogła się odbywać ze względu na ograniczenia sanitarne. Wdrożenie reżimu sanitarnego wymagało dodatkowych nakładów finansowych. WTZ prowadzony przez Fundację Złota Jesień w Gorzowie Wielkopolskim musiał zmienić siedzibę, gdyż poprzedni lokal znajdował się na terenie szpitala, który decyzją Ministra Zdrowia został przekształcony w Jednoimienny Szpital Zakaźny.

Tabela 4. Charakterystyka działalności WTZ

L.P.	POWIAT	NAZWA PODMIOTU	LICZBA OBJĘTYCH WSPARCIEM	LICZBA ZATRUDNIONYCH
1.	gorzowski	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Kamieniu Wielkim	30	12
2.	gorzowski	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Chwałęcicach	30	14
3.	krośnieński	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Gubinie	25	10

4.	krośnieński	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Krośnie Odrzańskim	41	19
5.	m. Gorzów Wlkp.	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Gorzowie Wlkp. (ul. Walczaka 42)	50	13
6.	m. Gorzów Wlkp.	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Gorzowie Wielkopolskim (ul. Czeresniowa 15)	45	14
7.	m. Zielona Góra	Warsztaty Terapii Zajęciowej Winnica w Zielonej Górze	35	14
8.	m. Zielona Góra	Warsztaty Terapii Zajęciowej „Tęcza” w Zielonej Górze	85	35
9.	m. Zielona Góra	Warsztaty Terapii Zajęciowej „Przystań” w Zielonej Górze	25	10
10.	międzyrzecki	Warsztaty Terapii Zajęciowej przy DPS w Międzyrzeczu	32	14
11.	nowosolski	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Nowej Soli	65	20
12.	ślubicki	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Żabicach	40	12
13.	strzelecko - drezdenecki	Warsztat Terapii Zajęciowej "8 kroków" Strzelce Krajeńskie	45	16
14.	sulęciński	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Sulęcinie	45	13
15.	świebodziński	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Świebodzinie	25	9
16.	wschowski	Warsztaty Terapii Zajęciowej we Wschowie	32	8
17.	żagański	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Wiechlicach	46	16
18.	żarski	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Żarach	33	12
19.	żarski	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Lubsku	25	8
Ogółem			754	269

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety ROPS.

3.1.4. Zakłady aktywności zawodowej

W województwie lubuskim w 2020 r. funkcjonowały dwa zakłady aktywności zawodowej. Były to Zakład Aktywności Zawodowej w Szprotawie, który objął wsparciem 21 osób oraz Zakład Aktywności Zawodowej w Kamieniu Wielkim, który objął wsparciem 24 osoby. W sumie placówki ZAZ aktywizowały 45 osób. Personel każdego z ZAZ-ów liczył osiem osób. Żadna z placówek nie nawiązała współpracy w formie klastra czy partnerstwa z innymi podmiotami o charakterze reintegracyjnym lub innym. Oba zakłady zgłaszają negatywny wpływ epidemii na prowadzoną przez nie działalność. Z powodu znacznego ograniczenia działalności branży hotelarsko-restauracyjnej spadła ilość zamówień na usługi pralnicze, które świadczą obydwa ZAZ-y.

Tabela 5. Charakterystyka działalności ZAZ

L.P.	POWIAT	NAZWA PODMIOTU	LICZBA OBJĘTYCH WSPARCIEM	LICZBA ZATRUDNIONYCH
1.	żagański	Szprotawski Zakład Aktywności Zawodowej	21	8
2.	gorzowski	Zakład Aktywności Zawodowej w Kamieniu Wielkim	24	8
Ogółem			45	16

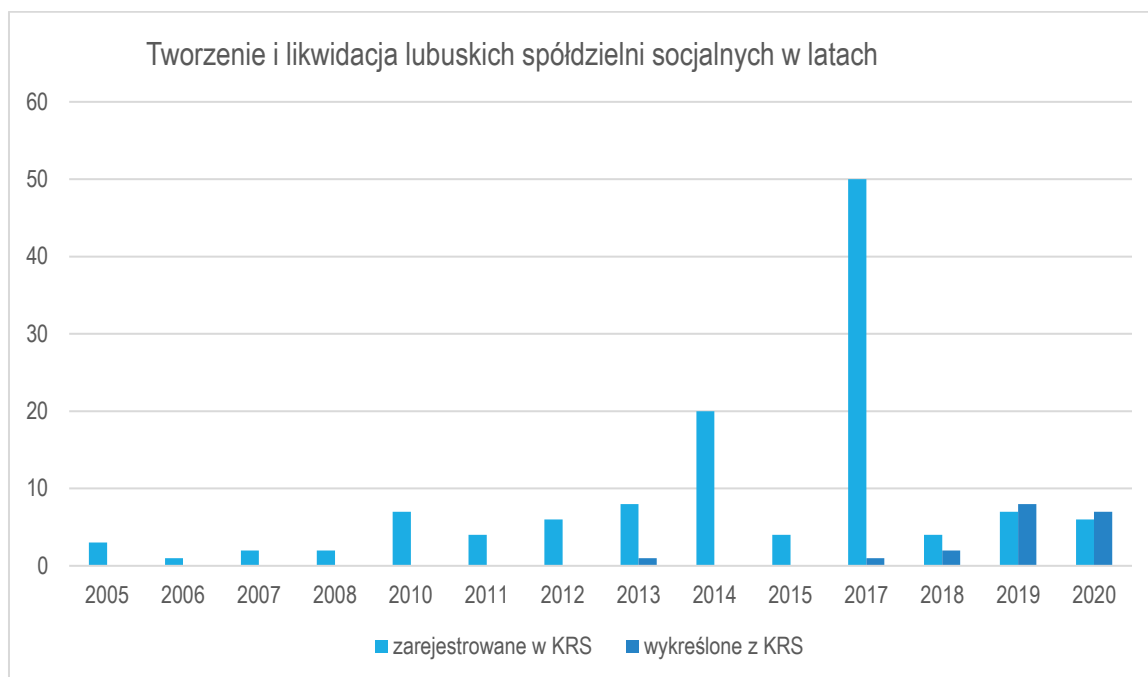
Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety ROPS.

3.2. Spółdzielnie socjalne

Na koniec 2020 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym było zarejestrowanych 105 spółdzielni socjalnych z siedzibą na terenie województwa lubuskiego. W 2020 r. powstało sześć spółdzielni socjalnych. Były to: Spółdzielnia Socjalna „POK-BUD” w Gorzowie Wlkp., Spółdzielnia Socjalna „GRUPA ALIVIO SPN.S.” w Zielonej Górze, Przedsiębiorstwo Rozwoju Społecznego Spółdzielnia Socjalna w Kostrzynie nad Odrą, Spółdzielnia Socjalna „Razem” w Kostrzynie nad Odrą, Lubuski Zespół Obsługi Projektów Spółdzielnia Socjalna w Kostrzynie nad Odrą, Spółdzielnia Socjalna Zakład Usług Komunalnych i Kopalnianych w Kostrzynie nad Odrą. Spośród nowopowstałych, tylko Spółdzielnia Socjalna „GRUPA ALIVIO SPN.S.” w Zielonej Górze została wpisana na Listę Przedsiębiorstw. Spółdzielnie te prowadzą działalność gospodarczą, a jednocześnie zajmują się integracją społeczną i zawodową swoich członków i pracowników. Główne obszary działalności spółdzielni socjalnych dotyczą usług cateringowych, porządkowych, opiekuńczo-zabezpieczających, budowlanych i rękodzielniczych.

W tym samym okresie wykreśleniu z KRS uległo siedem spółdzielni socjalnych (o jedną więcej niż założonych). Należały do nich: (Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "Woreczek" z Gorzowa Wlkp., Spółdzielnia Socjalna "Eco-Fach" z Gorzowa Wlkp., Spółdzielnia Socjalna ITECH z Zielonej Góry, Spółdzielnia Socjalna Kamień & Beton z Zielonej Góry, Gubińska Spółdzielnia Socjalna z Gubina, Spółdzielnia Socjalna "Lajd Home" z Nowego Miasteczka, Spółdzielnia Socjalna "Apartamenty Lubuskie" ze Świdnicy.

Zmiany w liczbie spółdzielni socjalnych przedstawia wykres nr 1. W całym analizowanym okresie największe zmiany zarejestrowanych dotyczyły roku 2014 i 2017. Wtedy też powołano najwięcej spółdzielni. W ostatnich dwóch latach (rok 2019 i rok 2020) liczba wykreślanych spółdzielni i spółdzielni nowych utrzymywały się na podobnym poziomie, z niewielką przewagą na rzecz spółdzielni wykreślanych z KRS (o jedną).

Wykres 1. Tworzenie i likwidacja lubuskich spółdzielni społecznych

Źródło: opracowanie własne.

3.2.1. Funkcjonowanie spółdzielni społecznych w pandemii COVID-19

W ramach monitoringu kondycji sektora ES w roku 2020 przeprowadzono badanie na temat wyzwań działania spółdzielni społecznych w okresie pandemii COVID-19. W badaniu wzięło udział 12 podmiotów. Jego celem było ustalenie zmian, które należało wprowadzić w działaniu spółdzielni, aby zwiększyć ich trwałość funkcjonowania.

Tabela 6. Wykaz spółdzielni społecznych uczestniczących w badaniach

L.P.	NAZWA	LICZBA ZATRUDNIONYCH	BRANŻA	PRZYNALEŻNOŚĆ DO PARTNERSTWA/ KLASTRA
1.	Spółdzielnia Socjalna "Pracownia"	2 umowa o pracę 3 umowa zlecenie	działalność edukacyjna	nie
2.	Spółdzielnia Socjalna Osób Prawnych Słońsk	5	specjalistyczne sprzątanie budynków i obiektów przemysłowych	nie
3.	Spółdzielnia Socjalna "Eko-Dom"	13	odwierty studni głębinowych	nie
4.	Spółdzielnia Socjalna Zielone Oko	8 umowa o pracę 2 umowa zlecenie	pracownia krawiecka, usługi asystenta osoby niepełnosprawnej	nie
5.	Spółdzielnia Socjalna Gorący Garnuszek	4 stała kadra 2 dodatkowe zadania	catering	nie
6.	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna EDEN	7 stała kadra 4 dodatkowe zadania	wytwarzanie gotowych dań i posiłków	nie

7.	Spółdzielnia Socjalna Grupa Alivio	5 stała kadra	pomoc społeczna z oraz bez zakwaterowania dla osób w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych	nie
8.	Spółdzielnia Socjalna Warto nad Wartą	16 stała kadra 2 dodatkowe zadania	Sprzątanie, prace porządkowe, catering, prace biurowe, usługi dowozu	tak
9.	Żarska Spółdzielnia Socjalna	8	Usługi społeczne	tak
10.	Spółdzielnia Socjalna Tien&Terapia	6 stała kadra	Pozostała działalność we zakresie opieki zdrowotnej, gdzie indziej nieklasyfikowana	nie
11.	Spółdzielnia Socjalna DRWAL	7,75 stała kadra	Produkcja opakowań drewnianych, wyrobów z drewna oraz korka, wyrobów tekstylnych, odzieży, reklama, badanie rynku i opinii publicznej	nie
12.	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „LIDER”	2	sprzątanie i pielęgnacja terenów zielonych	nie

Źródło: opracowanie własne.

Cztery spośród badanych spółdzielni wskazały, że epidemia nie miała większego wpływu na ich funkcjonowanie. Pozostałe wskazały na ograniczone działanie, spadek przychodów, utratę lub zmniejszenie liczby zleceń, a także konieczność poszukiwania nowych rozwiązań, aby dostosować się do panujących warunków oraz konieczność ponoszenia dodatkowych kosztów na zakup środków ochrony osobistej.

3.3. Podmioty działające w sferze pożytku publicznego

W roku 2020 w województwie lubuskim w sferze pożytku publicznego działały 272 organizacje. Należały do nich przedsiębiorstwa prowadzone w ramach stowarzyszeń i fundacji, spółek non profit. Są to organizacje uprawnione do otrzymania 1% podatku dochodowego od osób fizycznych¹³.

3.3.1. Organizacje pozarządowe

Przedsiębiorstwo społeczne (PS) to podmiot prowadzący działalność gospodarczą lub odpłatną pożytku publicznego lub działalność kulturalną, której celem jest integracja społeczna i zawodowa określonych kategorii osób. W wyniku działania ośrodków wsparcie ekonomii społecznej w grudniu 2020 roku na terenie województwa lubuskiego funkcjonowało 24 organizacje pozarządowych (4 stowarzyszenia i 20

¹³ Wykaz zgodnie z art. 27a ust. 1 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie – t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 688, ze zm., <https://www.niw.gov.pl/opp/wykaz-opp/>

fundacji) o statusie przedsiębiorstwa społecznego¹⁴. Najwięcej z nich było usytuowanych w dwóch największych miastach województwa. Było to pięć podmiotów w Gorzowie Wielkopolskim i siedem w Zielonej Górze. W powiatach nowosolskim i strzelecko-drezdeneckim funkcjonowało odpowiednio trzy i dwie organizacje. Ich działalność związana była najczęściej z (1) turystyką i rekreacją, (2) usługami społecznymi (usługi asystenckie, opieka medyczna), (3) edukacyjnymi, (4) transportowymi.

3.3.2. Lokalne Grupy Działania

Lokalne grupy działania to rodzaj partnerstw terytorialnych tworzonych zwykle na obszarach wiejskich w celu przygotowania lokalnych strategii rozwoju. Zrzeszają przedstawicieli organizacji (z sektora publicznego, prywatnego, pozarządowego) oraz mieszkańców zainteresowanych pracą na rzecz rozwoju reprezentowanych przez nich społeczności lokalnych. W województwie lubuskim powołano osiem takich grup. Wśród nich dla dwóch, podstawową formą prawną są fundacje. W pozostałych przypadkach LGD działają w oparciu o stowarzyszenia. W ramach prowadzonego monitoringu rozesłano ankietę z prośbą o informacje dotyczące ewentualnych zmian w ich składzie i zasadach działania, np. dotyczące wprowadzenia ekonomii społecznej do ich dokumentów programowych. Na ankietę odpowiedziała tylko jedna grupa. Była to Lokalna Grupa Działania Między Odrą a Bobrem z Zaboru. Z tego powodu trudno ocenić efekty ich prac.

Tabela 7. Prezentacja Lokalnych Grup Działania w województwie lubuskim

NAZWA	TEREN DZIAŁANIA
Fundacja Porozumienie Wzgórz Dalkowskich, Nowe Miasteczko	<i>Woj. lubuskie:</i> powiat nowosolski (gminy Nowe Miasteczko, Bytom Odrzański, Kożuchów), powiat żagański (gminy Szprotawa, Brzeźnica, Niegosławice). <i>Woj. dolnośląskie:</i> powiat polkowicki (gminy Polkowice, Gaworzycy, Radwanice, Grębocice), powiat głogowski (gminy Żukowice, Jerzmanowice).
Fundacja Zielonej Doliny Odry i Warty, Górczyca	<i>Woj. lubuskie:</i> powiat słubicki (gminy Słubice, Górczyca, Rzepin, Cybinka), powiat sulęciński, (gmina Sońsk), powiat gorzowski, (gmina Witnica).
Lokalna Grupa Działania Grupa Łużycka, Lubsko	<i>Woj. lubuskie:</i> powiat żarski (gminy Brody, Tuplice, Lubsko, Jasień, Lipinki Łużyckie, Trzebiel, Łęknica), powiat krośnieński (gmina Gubin).
Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych Lokalna Grupa Działania Powiatu Krośnieńskiego Zielone Światło, Krosno Odrzańskie	<i>Woj. lubuskie:</i> powiat krośnieński (gminy Krosno Odrzańskie, Bytnica, Maszewo).
Stowarzyszenie Kraina Lasów i Jezior- Lokalna Grupa Działania, Siedlisko	<i>Woj. lubuskie:</i> powiat nowosolski (gminy Nowa Sól, Siedlisko, Otyń), powiat wschowski (gminy Wschowa, Sława, Szlichtyngowa). <i>Woj. dolnośląskie:</i> powiat głogowski (gmina Kotla).
Stowarzyszenie „Kraina Szlaków Turystycznych – Lokalna Grupa Działania”, Sulęcín	<i>Woj. lubuskie:</i> powiat sulęciński (gminy Krzeszyce, Lubniewice, Sulęcín, Torzym), powiat gorzowski (gminy Bogdaniec, Deszczno, Kłodawa, Lubiszyn, Santok), powiat świebodziński (gminy Łągów, Ośno Lubuskie).
Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania	<i>Woj. lubuskie:</i> powiat żagański (gminy Żagań, Iłowa, Gozdnicza, Wymiarki,

¹⁴ Dokładna definicja przedsiębiorstwa społecznego zawarta jest w Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020.

Bory Dolnośląskie, Iłowa	Małomice), powiat żarski (gmina Żary, Przewóz). <i>Woj. dolnośląskie:</i> powiat zgorzelecki (gmina Pieńsk), powiat bolesławiecki (gmina Węgliniec, Osiecznica).
Stowarzyszenie LGD „Brama lubuska”	<i>Woj. lubuskie:</i> powiat międzyrzecki (gminy Bledzew, Międzyrzecz, Przytoczna, Pszczew, Skwierzyna), powiat strzelecko-drezdenecki (gminy Dobiegniew, Drezdenko, Stare Kurowo, Strzelce Krajeńskie, Zwierzyn), powiat świebodziński (gminy Lubrza, Łagów, Skąpe, Szczaniec, Świebodzin – z wyłączeniem miasta Świebodzin)
Stowarzyszenie – Lokalna Grupa Działania Między Odrą a Bobrem, Zabór	<i>Woj. lubuskie:</i> powiat krośnieński (gminy Bobrowice, Dąbie), powiat zielonogórski (gminy Bojadła, Czerwieńsk, Nowogród Bobrzański, Sulechów, Świdnica, Trzebiechów, Zabór, Zielona Góra), powiat nowosolski (gmina Kolsko).
Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania regionu Kozła, Kargowa	<i>Woj. lubuskie:</i> powiat zielonogórski (gminy Babimost, Kargowa), powiat międzyrzecki (gmina Trzciel), powiat wolsztyński (gmina Siedlce), powiat świebodziński (gmina Zbąszynek). <i>Woj. wielkopolskie:</i> powiat nowotomyski (gmina Zbąszyń).

Źródło: opracowanie własne.

4. Realizacja wskaźników LPRES

W Lubuskim Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej do realizacji wyznaczono cztery cele szczegółowe.

Są to:

1. Zwiększenie świadomości i partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju ES,
2. Zwiększenie udziału podmiotów ES w realizacji regionalnych i lokalnych polityk publicznych,
3. Wzrost aktywności zawodowej poprzez system integracji, reintegracji zawodowej i społecznej,
4. Budowa zintegrowanego systemu wsparcia rozwoju ES.

Przypisanych im zostało sześć priorytetów. Ich poziom realizacji jest mierzony 48 wskaźnikami. Wśród nich 19 wskaźników jest tożsamy z KPRES. Poniższa tabela przedstawia powiązania pomiędzy celami, priorytetami i przypisanymi im wskaźnikami do realizacji.

Tabela 8. Charakterystyka elementów monitoringu LPRES

CEL SZCZEGÓŁOWY	PRIORYTET	LICZBA WSKAŹNIKÓW
Zwiększanie świadomości i partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju ES	Promocja ekonomii społecznej jako narzędzia zmian społeczno-gospodarczych	5
	Edukacja dla ekonomii społecznej	7
Zwiększanie udziału podmiotów ES w realizacji regionalnych i lokalnych polityk publicznych	Partnerstwo na rzecz zadań i usług publicznych	7
Wzrost aktywności zawodowej poprzez system integracji, reintegracji zawodowej i społecznej	Rozwój zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej	5
Budowa zintegrowanego systemu wsparcia rozwoju ES	Koordinacja i instytucjonalizacja ekonomii społecznej	10
	Infrastruktura wsparcia ekonomii społecznej	14

	Ogółem	48
--	--------	----

Źródło: opracowanie własne.

Zgodnie z zastosowaną w monitoringu zasadą gromadzenia danych, rok 2015 jest punktem wyjścia dla oceny stanu realizacji Programu i stanowił źródło odniesień dla analizy danych w kolejnych latach. Prezentowane dane odnoszą się do roku 2020. W badaniach prowadzonych w tej części monitoringu uczestniczyły wyłącznie organizacje odpowiedzialne za realizację wskaźników LPRES. Były to: 12 powiatowych urzędów pracy, 2 ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, 1 OHP, 96 jednostek samorządu terytorialnego, Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze, 82 ośrodki opieki społecznej, 12 powiatowych centrów pomocy rodzinie. W tym roku sprawozdawczym najtrudniejszą kategorię podmiotów do monitorowania stanowiły samorządy gminne. W monitoringu wzięło udział 55 gmin, co stanowi 67% tych jednostek (uzyskano poziom odpowiedzi wyższy niż przed rokiem o sześć punktów procentowych). Drugą, mało skłoną do uczestnictwa w badaniach kategorią były powiatowe centra pomocy rodzinie. Na ankietę odpowiedziało dziewięć takich instytucji (3/4 wszystkich podmiotów tej kategorii). Podobnie trudną kategorię stanowią ośrodki pomocy społecznej. Tym razem w badaniach uczestniczyło 63 ośrodków co dało 77% zwrotu ankiet (wzrost responsywności o dziewięć punktów procentowych). We wszystkich przypadkach badanych podmiotów zastosowaną techniką badań była ankietą internetowa.

Pomiarem objęto 48 wskaźników. Dla sześciu z nich nie wygenerowano danych. Jeden z nich należy do priorytetu dotyczącego promocji ekonomii społecznej – jest to też wskaźnik, dla którego na rok 2020 nie określono w Programie wartości docelowej. Dwa kolejne wskaźniki są przypisane do priorytetu związanego z edukacją dla ekonomii społecznej. Trzy pozostałe dotyczą działań z zakresu koordynacji i instytucjonalizacji ekonomii społecznej oraz rozwoju infrastruktury wsparcia dla niej. Jest to podobnie jak w roku poprzednim wynik (1) błędów w formułowaniu wskaźników (np. brak wskazania instytucji odpowiedzialnej za realizację wskaźnika, niejasność wskaźnika), (2) trudności w dotarciu do osób posiadających poszukiwane informacje oraz (3) braku realizacji przedsięwzięć/programów, wskazanych do pomiaru (np. liczba konkursów promujących inicjatywy młodzieżowe w zakresie ekonomii społecznej). Dane dla 12 kolejnych pochodzą tylko od części organizacji odpowiedzialnych za realizację wskaźników. Przyczyną tego są opisane wyżej problemy w pozyskiwaniu informacji od jednostek samorządów lokalnych, ośrodków pomocy społecznej oraz centrów pomocy rodzinie, a przede wszystkim braku chęci uczestniczenia w badaniach prowadzonych przez ROPS. Część wskaźników zaprezentowano w liczbach a nie w odsetkach, ponieważ nie jest znana wielkość ich populacji generalnej (liczba bazowa).

Dodatkowym utrudnieniem w zbieraniu danych w bieżącym roku (2020 r.) było wprowadzenie

stanu epidemicznego w Polsce w pierwszym kwartale roku 2020, podczas realizacji zadań monitoringu. W dużej mierze odpowiada on zarówno za zupełny brak danych dla niektórych wskaźników jak i niepełną ich reprezentację. Prowadzi to do utrudnień w ocenie wielkości przekroczeń wskaźników, ponieważ uzyskanie informacji od niewielkiej liczby instytucji odpowiedzialnych za ich realizację skutkuje ich niedoszacowaniem. **Z tego powodu prezentowane niżej informacje dotyczą wyłącznie organizacji uczestniczących w badaniach.** Wykaz wskaźników sprawiających największe problemy w pozyskiwaniu danych prezentuje tabela nr 9.

Tabela 9. Wykaz wskaźników niezmiernych w podziale na cele i priorytety LPRES

CEL SZCZEGÓŁOWY	PRIORYTET	WSKAŹNIK
Zwiększanie świadomości i partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju ES	Promocja ekonomii społecznej jako narzędzia zmian społeczno-gospodarczych	Liczba nowych podmiotów w woj. lubuskim wspartych regionalnymi konkursami PO FIO*
	Edukacja dla ekonomii społecznej	Odsetek młodych osób uczęszczających do ochotniczych Hufców Pracy, które zapoznały się tematyką przedsiębiorczości społecznej
		Odsetek szkół wyższych w woj. lubuskim, w których przeszkolono nauczycieli akademickich i studentów w zakresie ekonomii społecznej.
		Liczba konkursów promujących inicjatywy młodzieżowe w zakresie ekonomii społecznej.
Zwiększanie udziału podmiotów ES w realizacji regionalnych i lokalnych polityk publicznych	Partnerstwo na rzecz zadań i usług publicznych	-
Wzrost aktywności zawodowej poprzez system integracji, reintegracji zawodowej i społecznej	Rozwój zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej	-
Budowa zintegrowanego systemu wsparcia rozwoju ES	Koordynacja i instytucjonalizacja ekonomii społecznej	Liczba sieci obejmujących zasięgiem całe województwo.
		Liczba PES/PS, które skorzystały z funduszu poręczeniowego w ramach Krajowego Funduszu przedsiębiorczości społecznej.
Ogółem		6

Źródło: opracowanie własne.

*działanie nie było realizowane w 2020 r.

Wśród wskaźników objętych analizą 16 wykazuje pozytywne przekroczenia oczekiwanych rezultatów. Ich prezentację zawiera tabela nr 10. Liczba ta utrzymuje się na podobnym poziomie od trzech lat. Jest to wynik działania dwóch głównych realizatorów Programu – OWES i ROPS (15 wskaźników). Zadania z nimi związane ponownie dotyczyły priorytetów piątego i szóstego odnoszących się do koordynacji i instytucjonalizacji ekonomii społecznej oraz budowy infrastruktury wsparcia. Dodatkowo pierwszy z zamieszczonych w tabeli pochodzi z priorytetu dotyczącego promocji ekonomii społecznej jako narzędzia zmian społeczno-gospodarczych i został przypisany JST. Na koniec tabeli dołączono dwa wskaźniki, których realizacja osiągnęła wartość równą wyznaczonej w Programie. Są to: liczba klastrów

dedykowanych podmiotom ekonomii społecznej/ przedsiębiorstwom społecznym oraz liczba wojewódzkich raportów dotyczących koordynacji sektora ES.

Tabela 10. Wskaźniki wykazujące pozytywne przekroczenia oczekiwanych rezultatów

WSKAŹNIK	OSIĄGNIĘTE REZULTATY W 2020 ROKU	REZULTATY ZAPLANOWANE NA ROK 2020
Odsetek JST w woj. lubuskim, które realizują inicjatywy lokalne	10%	-
Odsetek PES/PS z woj. lubuskiego zaprezentowanych za pomocą platformy informacyjnej	99%	60%
Kwota na zadania publiczne przekazywana przez JST w trybie konkursowym podmiotom ekonomii społecznej	15 631 490,18	-
Odsetek JST w woj. lubuskim stosujących klauzule społeczne	43%	30%
Odsetek JST w woj. lubuskim stosujących społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne z uwzględnieniem instrumentów prozatrudnieniowych	40%	15%
Odsetek LGD w woj. lubuskim, których członkiem jest min. 1 PES/PS	100%	50%
Liczba wydarzeń regionalnych dot. ekonomii społecznej tj. targi, fora, konferencje	2	1
Liczba spotkań w ramach Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej	5	4
Liczba wojewódzkich kampanii promujących zagadnienia ekonomii społecznej	6	1
Liczba partnerstw, w które zaangażowane są ośrodki wsparcia ekonomii społecznej	6	2
Liczba projektów wygenerowanych w ramach partnerstw animowanych przez OWES-y	4	2
Liczba nowych PES założonych w wyniku działalności OWES	17	4
Odsetek PES, które powstały w wyniku działalności OWES działają dłużej niż 24 miesiące	72%	70%
Liczba NGO działających dłużej niż rok, które w wyniku działania OWES zaczęły prowadzić działalność gospodarczą	3	2
Liczba wydarzeń o charakterze targowym w regionie dedykowanych PS	2	1
Liczba PS, które powstały w wyniku działalności OWES	10	4
Liczba wojewódzkich raportów dotyczących koordynacji sektora ES	1	1
Liczba klastrów dedykowanych podmiotom ekonomii społecznej/ przedsiębiorstwom społecznym	1	1

Źródło: opracowanie własne.

Trudności w osiągnięciu wymaganego progu wykazało 12 wskaźników. Są to wskaźniki, których realizację rozpoczęto, jednak nie osiągnęła ona programowanego rezultatu lub w ramach realizacji przez kilka podmiotów (np. dwa lubuskie OWES-y, JOPS, JST), tylko części z nich udało się podjąć ich realizacji. Inną ważną przyczyną był ograniczony dostęp do danych w wyniku pandemii COVID-19. Były to wskaźniki dotyczące:

1. Realizacji programów aktywności lokalnej przez samorządy,
2. Powoływania i funkcjonowania partnerstw i klastrów,

3. Działań strategicznych LGD,
4. Wykorzystywania narzędzi ES przez JOPS i PUP,
5. Zlecenia przez JOPS zadań podmiotom ekonomii społecznej,
6. Tworzenia przez OWES miejsc pracy zgodnych z KPRES lub wdrażania w nich programów rozwoju.

Należą one do wszystkich sześciu priorytetów wyznaczonych w Programie. Dokładny wykaz wskaźników prezentuje tabela nr 11.

Tabela 11. Wskaźniki wykazujące trudności w uzyskiwaniu oczekiwanych rezultatów

WSKAŹNIK	OSIĄGNIĘTE REZULTATY W 2020 ROKU	REZULTATY ZAPLANOWANE NA ROK 2020
Odsetek gmin w woj. lubuskim realizujących projekty aktywności lokalnej	8%	30%
Liczba badań dotyczących obszaru ekonomii społecznej w kontekście kapitału społecznego	2	3
Liczba partnerstw/klastrów w woj. lubuskim z udziałem PES/PS	4	5
Odsetek LGD, które uwzględniły w swoich strategiach i działaniach zagadnienia ekonomii społecznej	10%	30%
Odsetek powiatowych urzędów pracy, które zabezpieczają środki finansowe na ekonomię społeczną z Funduszu Pracy i środków PFRON	58%	100%
Odsetek ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie i powiatowych urzędów pracy, które wykorzystują instrumenty z obszaru ekonomii społecznej w obszarze swoich działań	33%	100%
Odsetek JOPS, które zlecają zadania podmiotom ekonomii społecznej	12%	60%
Liczba strategii powiatowych/ gminnych posiadających instrumenty dla rozwoju PES/PS	35	60%
Odsetek gmin/powiatów, które uwzględniły ekonomię społeczną w dokumentach programowych	32%	70%
Liczba miejsc pracy zgodna z zapisami Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej stworzona w wyniku działalności OWES-ów	103* (581 w latach 2015-2020)	700
Liczba PES, w których wdrożono program rozwoju	37	48
Liczba miejsc pracy powstałych do 2020 roku w PES/PS w wyniku udzielonych dofinansowań, a utrzymujących się dłużej niż rok	33	700

Źródło: opracowanie własne.

* W latach 2015-2020 utworzono łącznie 581 miejsc pracy. W Regionalnym Programie Operacyjnym Lubuskie 2020 wartość docelowa wskaźnika Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych została ustalona na 700 w 2023 roku. Również w Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej do roku 2023. Ekonomia Solidarności Społecznej wskaźnik liczba miejsc pracy tworzonych w latach 2014–2023 w przedsiębiorstwach społecznych dzięki wsparciu z EFS w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego określono na 700. W związku z tym osiągnięcie wskaźnika tożsamego z KPRES będzie możliwe w 2023 r.

Ponadto w roku 2020 osiem wskaźników osiągnęło wartość zero. W porównaniu do lat ubiegłych są to te same wskaźniki, choć ich liczba jest o cztery mniejsza. Warto zaznaczyć, że jest to najniższa liczba tej kategorii wskaźników od początku pomiaru (rok 2015). Wśród zadań, powiązanych z nierozwijanymi

obszarami ekonomii społecznej należy wymienić: (1) realizację zadań edukacyjnych, jak studia podyplomowe z obszaru ES, aktywność szkół w zakładaniu spółdzielni uczniowskich, (2) działanie Rady Programowej Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej, (3) aktywność przedstawicieli Zrzeszenia Gmin Województwa Lubuskiego oraz (4) działalności OWES, jako skutku rozpoczęcia nowych projektów i zaprzestania stałego mierzenia poprzednich osiągnięć. Wykaz najrzadziej realizowanych wskaźników prezentuje poniższa tabela (tabela nr 12).

Tabela 12. Wykaz wskaźników nierealizowanych w roku 2019

L.p.	Wskaźniki nierealizowane w LPRES w 2019 roku
1.	Odsetek szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w woj. lubuskim, w których utworzono spółdzielnie uczniowskie pod patronatem i przy współpracy PES/PS
2.	Odsetek szkół, w których prowadzona jest współpraca z PES/PS
3.	Liczba osób w woj. lubuskim, które podniosły swoje kwalifikacje w ramach studiów podyplomowych z zakresu ekonomii społecznej, rozwoju lokalnego i rewitalizacji społecznej
4.	Liczba rekomendacji i stanowisk dotyczących rozwoju i wsparcia podmiotów ekonomii społecznej w województwie (działanie Rady Programowej)
5.	Aktywność przedstawicieli Zrzeszenia i Konwentu w podejmowaniu działań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej
6.	Odsetek PES założony w wyniku działania OWES, które po roku czasu posiadają dodatni wynik finansowy
7.	Liczba PES, w których wdrożono Program restrukturyzacji
8.	Liczba PES/PS, które skorzystały z funduszu pożyczkowego w ramach Krajowego Funduszu przedsiębiorczości społecznej

Źródło: opracowanie własne.

Zamieszczona niżej tabela przedstawia liczbę nierealizowanych wskaźników w powiązaniu z priorytetami Programu.

Tabela 13. Wykaz priorytetów najrzadziej realizowanych

Priorytet	Liczba wskaźników nierealizowanych
Promocja ekonomii społecznej jako narzędzia zmian społeczno-gospodarczych	0
Edukacja dla ekonomii społecznej	3
Partnerstwo na rzecz zadań i usług publicznych	0
Rozwój zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej	0
Koordinacja i instytucjonalizacja ekonomii społecznej	2
Infrastruktura wsparcia ekonomii społecznej	3
Ogółem	8

Źródło: opracowanie własne.

W odniesieniu do czterech kolejnych wskaźników trudno prosto wnioskować o skuteczności ich realizacji. Są to wskaźniki, które w wyniku niewłaściwej konstrukcji nie dają możliwości obliczenia wskazywanych przez nie odsetków. Przyczyną tego stanu są utrudnienia w dostępie do danych o populacji generalnej lub ich zupełny brak. Należą do nich na przykład: (1) odsetek liderów pracujących

na bazie metody wypracowanej w ramach Akademii Liderów Lokalnych, (2) liczba pracowników JST z woj. lubuskiego przeszkolonych w zakresie prawa zamówień publicznych, w tym stosowania klauzul społecznych oraz społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych (próg realizacji wskaźnika wyrażony jest w procentach), (3) odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezrobocia, którzy skorzystali ze wskazanych form aktywności zawodowej w podmiotach ekonomii społecznej/przedsiębiorstwach społecznych (661 osób), (4) odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezrobocia, którzy skorzystali ze wskazanych form aktywności zawodowej w podmiotach ekonomii społecznej / przedsiębiorstwach społecznych (468 osób). Szczegółowe dane dotyczące realizacji wskaźników LPRES zamieszczono w załączniku nr 1: Tabela realizacji wskaźników LPRES.

5. Wnioski z monitoringu

Głównym celem prowadzonego monitoringu była ocena wykonania działań zaplanowanych w Lubuskim Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2015-2020. Miał on także służyć identyfikacji problemów ograniczających efektywność wdrażania programu lub uniemożliwiających jego realizację. Prace podjęte w roku 2020 służyły określeniu zakresu realizacji wskaźników i ocenie skuteczności stosowanych w tym celu metod. Były także poświęcone przygotowaniu ogólnej oceny realizacji Programu związanej z zakończeniem jego obowiązywania. Badaniem objęto działania prowadzone przez instytucje wsparcia ES na rzecz jej rozwoju oraz bezpośrednio odpowiedzialne za realizację wskaźników Programu.

Zakres tematyczny prowadzonych analiz wytyczał wykaz przyjętych do realizacji wskaźników LPRES. Do ich opisu wykorzystano metody ilościowe i jakościowe. Były to:

- analiza danych zastanych (*desk research*),
- ankiety: internetowa i telefoniczna,
- wywiady telefoniczne z instytucjami wsparcia ES i podmiotami ES.

W badaniu uczestniczyły podmioty odpowiedzialne za realizację wytycznych Programu, tj. ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie, powiatowe urzędy pracy, lokalne grupy działania, Rada Programowa Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej województwa lubuskiego, podmioty reintegracyjne, spółdzielnie socjalne, jednostki samorządów lokalnych. Dopelnieniem prowadzonych badań było wykorzystanie bieżących sprawozdań Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Zielonej Górze. Opisu kondycji sektora ES i jego podmiotów

dokonano również dzięki danym pochodzącym z Departamentu EFS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego, opracowań statystycznych GUS.

Poniższa tabela przedstawia zbiorcze dane dotyczące budowy sektora ekonomii społecznej w województwie lubuskim. Zawarto w niej informacje o liczbie podmiotów ES, ich pracownikach i osobach objętych wsparciem w podziale na powiaty. Prezentowane zestawienie przedstawia informacje o wszystkich podmiotach ES działających na terenie województwa lubuskiego, o których funkcjonowaniu udało się pozyskać dane liczbowe dotyczące poszukiwanych kategorii. Nie są to jednak informacje pełne ponieważ w odniesieniu do niektórych z nich (np. spółdzielnie socjalne) nie otrzymano danych o znaczącej części podmiotów. Informacje o charakterze brakujących danych można znaleźć w prezentowanym raporcie w tabelach nr 2-7.

W ramach realizacji zadań przypisanych do PES i PS w roku 2020 wsparciem objęto 2 124 osób. To podobna liczba osób uczestniczących w zajęciach reintegracyjnych jak przed rokiem. Sukcesem jest fakt, że udało się ją utrzymać mimo kolejnych fal pandemii COVID-19. Podobnie jak przed rokiem najwięcej klientów podmiotów ekonomii społecznej pochodzi z powiatów miasto Zielona Góra (541 osób), miasto Gorzów Wielkopolski (316 osób) i powiat gorzowski (322). Liczby te występują w bezpośredniej zależności z liczbą podmiotów reintegracyjnych działających w tych powiatach i liczbą zatrudnionych w badanej części sektora.

Najwięcej podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym działa w powiecie gorzowskim (8 podmiotów), strzelecko-drezdeneckim – 5 oraz w Zielonej Górze (5). W Zielonej Górze funkcjonuje też najwięcej spółdzielni socjalnych (14 PS). Podmioty reintegracyjne nie występują w powiecie zielonogórskim. W pozostałych powiatach pracuje od czterech do jednego podmiotu (powiat nowosolski). Ogólna liczba zatrudnionych w podmiotach reintegracyjnych to 506 osób. Liczba ta wzrosła w stosunku do roku poprzedniego o 66 osób. Oznacza to, że w roku 2020 na jednego pracownika systemu podmiotów reintegracyjnych przypadają czterech uczestników zajęć. Po raz kolejny jest to najniższy przelicznik w całym okresie monitorowania ES w województwie lubuskim. W odniesieniu do ostatnich dwóch lat wzrost zatrudnienia w podmiotach reintegracyjnych dotyczył 165 osób.

Tabela 14. Charakterystyka stanu ES w podziale na powiaty

POWIAT	LICZBA CIS	LICZBA KIS	LICZBA WTZ	LICZBA ZAZ	LICZBA PS	LICZBA OBJĘTYCH WSPARCIEM**	LICZBA ZATRUDNIONYCH**	LICZBA BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH*
Gorzowski	3	2	2	1	4	322	77	2245
m. Gorzów Wielkopolski	2	0	2	0	14	316	58	1488
m. Zielona Góra	1	1	3	0	21	541	102	2187

Krośnieński	0	0	2	0	6	66	29	1716
Międzyrzeczki	2	1	1	0	5	79	31	1987
Nowosolski	0	0	1	0	12	65	20	2023
Słubicki	1	0	1	0	5	60	18	690
Strzelecko - drezdenecki	4	0	1	0	6	206	49	1903
Sulęciński	0	1	1	0	4	45	13	796
Świebodziński	1	0	1	0	2	52	16	1457
Wschowski	1	0	1	0	1	64	13	1260
Zielonogórski	0	0	0	0	7	0	0	2906
Żagański	1	1	1	1	3	172	48	1943
Żarski	2	0	2	0	3	136	32	2251
Ogółem	**18	6	19	2	85	2124	506	24852

Źródło: opracowanie własne.

* Informacja o stanie i strukturze bezrobocia w woj. lubuskim w grudniu 2020 r., wup.zielonagora.praca.gov.pl.

** Dotyczy podmiotów reintegracyjnych. Filie zostały zaliczone do siedzib głównych.

W podsumowaniu sformułowano ocenę realizacji Programu w całym jego okresie funkcjonowania, tj. w latach 2015-2020. Coroczna analiza wskaźników dokonywana przez ROPS wykazuje, że udało się zrealizować postawione w nim cele. Ocena ta dotyczy jednak jakościowych zmian w jego wypełnianiu. Podstawą do jej przeprowadzenia są opisywane wyżej trudności w zbieraniu i interpretowaniu informacji przypisanych wskaźnikom. Program oddziaływał na (1) zwiększenie świadomości i partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju ES, (2) zwiększenie udziału podmiotów ES w realizacji regionalnych i lokalnych polityk publicznych, (3) wzrost aktywności zawodowej poprzez system integracji, reintegracji zawodowej i społecznej w województwie lubuskim oraz (4) budowę zintegrowanego systemu wsparcia rozwoju ES.

Wśród przypisanych do Programu 48 wskaźników w pełni zrealizowano 22. Dotyczą one głównie działań OWES, związanych z tworzeniem i obsługą przedsiębiorstw społecznych, podejmowania działań badawczych i promocyjnych na rzecz rozwoju ES, przypisanych do OWES i ROPS, oraz stosowania przez JST klauzul społecznych i społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych z elementami prozatrudnieniowymi. Realizacja ostatnich z dwóch wymienionych wskaźników jest dużym sukcesem Programu. Ich wartości zostały przekroczone o 13 punktów procentowych w odniesieniu do klauzul społecznych i 25 w odniesieniu do stosowania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych. W roku 2020 ponad 40% JST w województwie lubuskim stosowało wskazane narzędzia ES (dane nie uwzględniają jednostek organizacyjnych). Drugim z sukcesów jest coroczne zwiększanie aktywności podmiotów reintegracyjnych. Zarówno ich liczba jak i rozmieszczenie są stałe od czterech lat. Na podobnym poziomie utrzymuje się także liczba osób otrzymujących wsparcie (2124 osób). Jest to szczególnie istotne w odniesieniu do pandemii COVID-19 i przymusowego zamknięcia niektórych

organizacji. Rozwija się także kadra tych palcówek.

W ramach działań programowych są też takie wskaźniki, których nie udało się zrealizować. Dotyczą zadań, których wykonawcami – większości przypadków – były inne organizacje niż ROPS i OWES. Można tu wskazać np. wsparcie FIO dla młodych organizacji, działania LGD, działania Rady Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej, czy Aktywności przedstawicieli Zrzeszenia i Konwentu w podejmowaniu pracy na rzecz rozwoju ekonomii społecznej. Wśród zadań przypisanych do ROPS i OWES zaliczono tu działania dotyczące sfery edukacji, jak np.: realizacja studiów podyplomowych, współpraca ze szkołami, tworzenie spółdzielni uczniowskich. Są to wskaźniki, których wykonanie od początku było wyzwaniem dla instytucji wsparcia sektora ES. Trudność ta wynikała z braku powiązań z systemem oświaty a przez to brakiem wpływu na programy edukacyjne w nim wdrażane. Ostatnią kategorię wskaźników trudnych do osiągnięcia tworzy wykorzystywanie przez JOPS instrumentów ekonomii społecznej na rzecz wyprowadzania z kryzysu rodzin i społeczności lokalnych. Można to uznać za największe wyzwanie Programu. Dotyczy przede wszystkim OPS i PCPR, i zlecenia zadań PES. Przez wszystkie monitorowane lata najmniej zaawansowaną formą współpracy w obszarze ekonomii społecznej (w odniesieniu do JOPS) było udzielanie podmiotom ekonomii społecznej zamówień publicznych. Wśród powiatowych centrów pomocy rodzinie w ostatnim roku tylko 3 zadeklarowały wykorzystywanie w swojej pracy ogólnie rozumianych instrumentów z obszaru ekonomii społecznej. Podobna sytuacja miała miejsce w PUP, które w większości w pandemii COVID-19 wycofały się z zabezpieczania środków finansowych na zadania związane z ekonomią społeczną. Z zasady nie zlecały też realizacji zadań PES i PS.

Poziomu realizacji 12 wskaźników nie udało się ocenić. Jest to wynik błędów w ich formułowaniu. Są to wskazywane już powyżej wyzwania definicyjne dotyczące liczenia odsetków, gdy nie znane są liczby bazowe podmiotów/osób/procedur. Stąd pomimo podejmowania intensywnych działań na rzecz ich wypełniania, osiągnięte wyniki nie są oczywiste. Najlepszym przykładem mogą tu być coroczne, duże liczby osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej z tytułu bezrobocia, które wzięły udział w programach reintegracji społecznej i zawodowej, projektach systemowych lub krótkich formach kształcenia – 661 osób w roku 2020, których nie da się zamienić na odsetek wszystkich osób uczestniczących we wszystkich działaniach OPS z powodu braku dostępu do takich danych. Pełna lista wskaźników LPRES, wraz z ich oceną realizacji jest dołączona do tego dokumentu.

Tworząc w 2014 roku Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2015-2020 zakładano, że okres realizacji programu będzie się pokrywał z okresem realizacji projektów współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego

Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020. Jednak jako termin osiągnięcia wskaźników wskazano 2020 rok, podczas gdy wskaźniki realizowane w ramach RPO – Lubuskie 2020 mają zostać osiągnięte do 2023 roku. Również Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej został przedłużony do 2023 roku, tym samym postęp określony jego wskaźnikami (również tymi, które były tożsame ze wskaźnikami LPRES) ma zostać osiągnięty do 2023 r. Realizacja Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2015-2020 została zakończona. Jego kontynuację stanowi Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2021-2023.

Załącznik nr 1 – Tabela wskaźników 2015-2020